

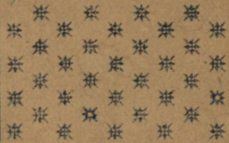
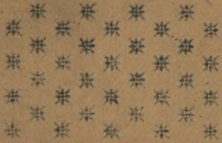
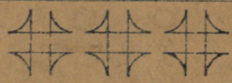
804.707

OS

9

OSZK

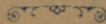
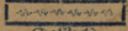
Országos Széchényi Könyvtár

CSANÁDY JENŐ

Agarászat

2 KORONA.

ÖRÖK TITKAI

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

1810.10.19.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

804707

Országos Széchényi Könyvtár
Leltári szám:

B 15651 1960

Nagyságos

Bajszai VOJNICH SIMON Urnak,

a

„Bács-Bodrogh-Vármegyei Agarász-Egylet“

Elnökének,

hazánk legelső agarászának

tisztelete jeléül

a szerző.

ELŐSZÓ.

A“GARÁSZAT” czim alatt egy kézi-
könyvet adok azok kezébe, kik az
agarászat ősi és nemes időtöltésének hivei.
Ismétlem, — mit előfizetési felhívásomban
már hangsúlyoztam, — hogy távol áll
tőlem az irodalmi babérokra vágyakozás.
Ellenkezőleg, már itt őszintén bevallom,
hogy irodalmi tollforgató nem vagyok s
munkámat ez oldaláról birálatra méltónak
magam sem tartom, bár évek hosszú sora
óta foglalkoztam megírásának eszméjével
s hangyaszorgalommal gyűjtöttem az ada-
tokat hozzá.

Testestől-lelkestől agarász-ember va-
gyok s mint szenvedélyes agarásznak vég-
telenül fájt az, hogy épen a mi legnemesebb
sportunknak kell nélkülöznie még mindig
egy oly művet, mely kizárólag ennek a

magyar nemzetet oly hiven jellemző lovas-
gias időtöltésnek lenne szentelve, holott
már napjainkban a szakirodalom minden
ága oly hatalmas lendületet nyert.

Évekig vártam ily szakmunka meg-
jelenését s csak miután ebbeli reményem-
ből kiábrándultam, határoztam el magamat,
hosszas megfontolás után egy uttörő munka
megírására. — Gyermekkorom óta e téren
szerzett bő tapasztalataim táplálják bennem
a reményt, hogy munkám hézagpótló leend
s agarász barátaim előtt pirulni nem lesz
okom miatta.

Szakszerűleg foglalkozom szerény mun-
kámban különösen az *agarak mikénti neve-
lésével*, valamint az *agarászathoz és verse-
nyekhez való idomításával*, miután ismertet-
tem röviden az *agarak eredetét, válfajait,*
*futási képességét, azok közötti különbség meg-
ítélését*, sport nyelven szólván az *agaraknak*
ugynevezett karakterét s az *agarászat* nemes
kedvtelésének *fejlődését, fénykorát*

Szólok végül a hazai *agarász-egyle-
tekről*, azok *működéséről*, a *versenyek idejé-
ről és helyéről*, a *hajdan és jelenkor legki-
válóbb agarászairól*, *nevezetesebb agarairól*,

elősorolván a *legutóbbi évek bilikomot nyert agarainak neveit és tulajdonosait.*

És most ajánlom agarász-barátaim jó indulatába szerény munkámat. Fogadják olyan jó szívvvel, mint a minővel én nyujtom azt.

Adja a magyarok Istene, hogy ősi, nemes kedvtelésünk: az *agarászat* újra felviruljon!

Hazafias üdvözlettel

Nagy-Szalonta, 1900. július havában.

Csanády Jenő.

Országos Széchényi Könyvtár

AZ AGÁR.

Az agár (*Canis familiaris grajus*) ismeretű jelei: a karesu, elegans, nemes testalkat, mellnél szélesbülő, az ágyékúál keskenyülő törzs, hegyes, szépen formált fej, vékony, magas, de azért arányos végtagok, általában rövid szőrrel és sima bőrrel, jó hosszúra előre nyuló orr, keskeny, hegyes fülek, rövid és merev ajkak, tűzben égő, élénk nagy szemek adják a fejnek az értelem és nemesség kifejezését.

Az agár szaglási érzéke gyenge, majdnem semmi, mivel az orrkagylók a hegyes orrban kellőképen szét nem nyilhatnak s így a szagláló ideg soha sem fejlődhetik úgy ki, mint más kutya-fajoknál, s innen van az, hogy az agár soha sem keres nyom, azaz szag után, mint a legtöbb vadász-kutya, hanem vadászás közben foly-

ton figyel s hatalmasan kifejlődött látóképeségénél fogva a felugró vadat rögtön észre veszi s teljes erejéből utána ered.

Az agár szemlélésénél rögtön szembe-tűnik a hatalmas mellkas, széles, nagy, kitágult s aránytalanul igen nagy tüdő-ürrel, mely a rendkívül gyors mozgás által erősen növekedő vérkeringésnél is a vértisztításához elegendő éleny felvételére feltétlen képes. A lágyékuk ellenben a legvégsőkig feszültek úgy, hogy a mell által megnehezült testnek az arányos és szükséges egyensúlyt megadják. A testrészeknek ily megosztása a gyors és kitartó futásra feltétlen szükséges, mert ellenkező esetben az agár azt a gyors mozgást, mit tőle megkövetelünk, megtenni képtelen volna.

Az agár lábai vékonyak, azonban igen erősek s aránytalanul izmosak, sőt ha jól megfigyeljük, a mellkason is észrevehetők a bordák közti izmok, a czombok valóságos izomtelepek, menés közben az összes izmok megfeszülnek s futás közben pedig kőkeménységüvé válnak, akár csak egy erőművésznek megfeszített karjai. A

farka rendszeren vékony, meglehetősen hosszú, a sarkesuklónál jóval lejjebb ér s vagy egyenes vagy kunkorgós.

Szellemi mivoltját tekintetbe véve, az agár különbözik a többi kutyáktól, sokkal több nemesség és előkelőség van benne, mint bármely más faj kutyában, soha sem alacsonyodik le annyira, hogy holmi komédiás produkeziókra be engedné magát taníttatni, ezt a vele született büszkesége, nemessége nem engedi meg. Kisebbitést, megalázást nem tűr, s ily esetekben mód nélkül felingerlődik és erősebb felingerléskor a sziv verése alig hihető rendetlenséget és gyorsaságot tüntet fel, testét reszketés fogja el, orlyukai kitágulnak, szeme vérben forog, szőre az égnek áll, ilyen felhevült állapotában az agár a legerősebb és legnagyobb kutyákat játszi könnyűséggel széjjel képes marcangolni.

Sokan állítják, hogy az agár hűtlenségre urához semmi néven nevezendő ragaszkodással ninesen, ezt azonban határozottan tagadom. — Hűtlenségére az állatvilággal foglalkozó tudós profeszorok szeretik felhozni a következő históriai esetet: Ugyan

is a mint III-ik Eduárd meghalt, szeretője, gyorsan, mielőtt még észre vették volna, az ujjáról egy értékes gyűrűt huzott le, hü agara azonban, mely életében folyton vele volt s ura kegyeit élvezte, halála pillanatában elhagyta és ellenségéhez simult. Ebből az esetből az agár hűtlenségét kihozni absurdum dolog; mert nagyon valószínű, hogy III-ik Eduárdnak a kedvese nagyon jól ismerte és becézgette urának elkényeztetett agarát, s így az agár éppen oly jól ismerte III-ik Eduárdot, mint a gyűrűtolvaj szeretőt. De különben is az Uristen az agarat nem a gyűrűtolvaj maitressek megmarására teremtette, hanem vadászásra, s állithatom, hogy az ura iránti hűség az agárban is ki van fejlődve.

Az agárnak van még a kutyavilágban egy társa, az ugynevezett olasz kutya (*canis familiaris grajus italianus*), valóságos törpe agár, testalkatra, kinézése éppen olyan, mint egy agár. Az egész súlya ritkán nyom három-négy kilónál többet, daczára, hogy magassága néha a 40 centimétert is eléri.

Ezen agár képébe bujt olasz kutyát

megpróbálták az olaszok beheczeelni ten-
geri nyulak vadászására, felakarván csapni
agarásoknak, azonban a siker nagyon
gyenge és nevetséges volt, s így fel is
hagytak vele s meghagyták ölebecskének,
hol bizonyosan jobban be fog válni, mint
a vadászásnál.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

AZ AGÁR EREDETE.

Az agár ős hazája Ázsia és Közép-Afrika. Az agárral való vadászt legelőször perzsák, tatárok, kis-ázsiaiak, beduinok, kabilok, arabok, sudánok és más közép-afrikai és ázsiai népek gyakorolták. Hazánkba is az agarat Árpád apánk Azsiából hozta s a honfoglalás idejekor is, őseink annyira hódoltak ezen férfias, nemes sportnak, hogy szenvedélyükön uralkodni nem voltak képesek s agarászás közben a még el nem foglalt földterületre nagyon bementek s így igen sok magyar vitéz lett áldozata férfias szenvedélyének, mert az ellenség az agarászó vitéz őseinket bekerítette s kérlelhetlenül felkonczolta. — Árpádot éppen az ilyen esetek kikerülése arra indította, hogy a táborba az agarászatot szabályozza, megvolt szabva, hogy egy-egy csapatnál hány agarat szabad tartani, s hol és mikor szabad agarászni, nehogy a

szenvedélytől megvakult vitézek orvtámadó ellenség kezei közzé jussanak.

Hogy az agár tulajdonképen eredetileg milyen kutyáknak a keresztezéséből állott elő, biztosan a mai napig sem sikerült megállapítani, nagyon valószínű, hogy az ősz arabok és perzsák gyorslábu nyájőrző kutyákból okszerű tenyésztés és keresztezés után állították elő az agarat, úgy, hogy az már legrégibb időtől fogva mint külön álló *constans* faj ösmeretes.

A legrégibb faj agarak a perzsiak és a belafrikaiak. Ezeknek színei kizárólag vörösses-sárgák. Tarka, foltos agarak ritkábbak és mindig gyengébbek az egyszínűeknél. Két fajta agár ismeretes: északi és déli. Az északi agarak sok tekintetben testük alkotása és hosszú szőrük által különböznek a déli agaraktól, amennyiben az északi agarak erősebbek, robustusabbak, azonban nem oly gyorsak, mint a déli agarak. Az északi faj agarakkal az oroszok jelenleg is farkasokra szoktak vadászni s két-három jó agár képes a legerősebb ordast lefülelni.

Ez a két faj agár többé-kevésbé egy

fajt képez. Legrégibb elnevezése is pusztai sivatagi agár.

Az északi agár is oly nemes és előkelő, mint a déli, színük rendszeren világos Izabella-sárga, gyakran egészen olyan a színök, mint az őznek, de ritkán egész fehér is akad köztük. Régi egyiptomi emlékeken található fel az agár, miből feltétlen következik, hogy az agár már a sötét ó-korban ösmeretes volt.

Minden sivatagi lakos különös módon szereti s nagyra becsüli az agarat; agarat tőlük venni lehetetlen, mert az agár eladását főbenjáró bűnnek tekintik.

Különös szokások, melyek törvénynyé váltak, némileg meghatározzák az agarak értékét. Jemenben például régi szokás és jog szerint aki egy agarat agyon üt, tulajdonosának engesztelésül annyi gabonát tartozik adni, amennyi szükséges, hogy az agarat eltakarja, amidőn az oly módon van felakasztva, hogy orra a földet érintse. A gabonának azon a vidéken aránytalan magas ára tiszteséges nagy összeget tesz ki, mert az ily módon felakasztott agárnak a teljes befedése nagymennyiségű gabonát

igényel. A pusztákon, az arabs törzseknél, a Sahara szélein, hogy mennyire szeretik az agarat, igazolja a következő arabs közmondás: „Egy jó sólyom, egy gyors agár, egy nemes ló, többet ér, mint husz asszony.“

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

AZ AGARAK VÁLFAJAI.

Eredetileg az agár két főcsoportra osztatik, úgy mint: *déli*, azaz *sivalagira* és *északira*. -- Azonban különböző népek, midőn az agarat hazájokba bevitték, az agarak a különböző éghajlat és terepviszonyok következtében eredetiségöket ugyan megtartották, de tehetségre nézve különböző irányban fejlődtek.

Igy különösen Európában ösmeretesekek a hosszuszőrű *orosz*, selymes szőrű *persa*, a lompos szőrű *skót*, a lándzsás és rövid szőrű *magyar* és a kizáróan rövid szőrű *angol* agarak.

Az orosz agarak nagyságuk és erejük által tűnnek ki. Az oroszok kizárólag róka és farkas vadászatra használják, mivel igen erősek és lassu futásban elég kitartók. A felriasztott farkast a végletekig kifárasztják s midőn az agyonhajszolt ordas leül

és az inai a szolgálatot megtagadták, akkor az orosz az agaraktól körülvett ordashoz oly formán közeledik, hogy a balkarját egész könyökig vastag daróczba becsavarja s a farkasnak odanyújtja s midőn a dühös és felingerelt állat karját bekapja, jobb kezével hirtelen hurkot vet a nyakára s az agarak segítségével csakhamar megfojtja. Az oroszok használják még a persa agarakat is vadászásra.

Nálunk és a többi európai államokban azonban úgy az orosz, mint a persa agarat tetszetős és elegáns testalkotuknál fogva csak diszkutyáknak tartják. Habár van egy pár fanatikus orosz agár barát, a kiket magam is ösmerek, s ezek minden áron hazánkban is próbálkoztak az orosz agarakkal agarászni. De nálunk nem válik be, mivel hazánkban csak nyulra szoktak agarászni és csak igen ritkán rókára.

A nyulhajtasra gyengének bizonyultak. Én legalább orosz agártól sohasem láttam még egy süldőt sem elfogni, mivel igen lassu a futások s nálunk a hőséget sem birják, úgy, hogy egy pár 100 öles futás után rögtön kidőlnek. A téli időben pedig

a nyulak erősek lévén, hanggal sem éri a nyulat. Próbálták angol és magyar agárral keresztezni, de az ivadékok deformisok lettek, semmi tehetség nem volt bennök, s így ivadékaik agarászatra használhatók nem voltak.

Óva intek tehát minden agarászt, hogy az orosz agárral, esetleg orosz magyar keresztezési kísérletekkel hagyjon fel, mert türelmet és fáradságot siker koronázni nem fogja, hanem ellenkezőleg minden kedve elmegy az agarászáttól.

A magyar agár méltán megérdemli, hogy az agarak királyának neveztessek; mert a magyar agarak között vannak ugynevezett sebessék és győzősek, melyek a legkényesebb igényü agarászt is minden tekintetben kielégítik s gazdájukat szégyenben hagyni sohasem fogják. A jó magyar agár köteles a legmesszebbről felkeltett jó nyulat is megfogni.

A nyulról soha le nem áll, nagy melegben megtörténik, hogy sebessé futtában a guta üti meg, hidegben pedig, ha nem bír a nyullal, inkább megszakad, de a nyulról le nem áll.

Ezen speciél sajátságok azok, a miért én a magyar agarat minden más faj agár fölé helyezem.

Skót agarakkal országunkban némely helyen agarásznak, azonban ezen agarak nálunk szinte gyengéknek bizonyultak, ugy annyira, hogy kezdték magyar agarakkal párosítani, s az eredmény elég kielégítő volt. De azért futási képességét és karakterét az igazi jó magyar agáréval összehasonlítani nem lehet. Izomereje sokkal lazább és puhább, kitartása pedig összehasonlíthatlanabbul gyengébb, mint a magyaré.

Az angol agár roppant gyorsasága által tűnik ki a többi agarak felett. — A szorgalmas angol nép okszerű párzás folytán odavitte, hogy agarai a legsebesebbek. De az angol kényszerítve is volt arra, hogy agarait sebessékké nevelje, mivel Nagy-Britannia nagy kerthez hasonlít, s így a vadászterületek igen kisterjedelműek, s így az angol mindent elkövetett, hogy agara gyors legyen s a nyullal mentől hamarabb beszámoljon. Az angol agárnak testalkata finom és nemes, mindazonáltal hatalmas

zomzattal bír, mire nagy szüksége is van, mert kellő izomzat nélkül, azt a hatalmas gyorsaságot kifejteni absolute képtelen lenne.

Az angol agár jó tulajdonsága előtt meghajlok és elösmerem, hogy az angoloknak minden tekintetben meg is felel, de azért ne engedtesse az agarász magát az angoltól tulságosan elragadtatni és mindenáron csak angol agarat nevelni, mert tapasztalásból mondhatom, hogy az angol agár a téli hónapokban a jó nyulon mindig cserben fogja hagyni. Sőt bátran kimondhatom, hogy a téli hónapokban a telivér angol agár nálunk igazi jó nyulat elfogni képtelen. Azt egyszer kétszer beéri, s midőn látja, hogy nem bír vele, egyszerűen felesapja a farkát és megáll. Mig ez az igazi jó magyar agárral sohasem történik meg.

Láttam olyan angol agarat, a melyikért egy nagyuri barátom ezreket adott, s elkellett ösmerni, hogy a maga nemében páratlan volt, gyenge agarász időben halomszámra ölte a nyulat. ugy, hogy jó agaraink fordítást is alig tudtak tőle tenni,

azonban deczember és január hónapokban közepes magyar agarammal tönkre veretem, mivel a felkelt jó nyulon az első két vágásnál többet adni nem tudott. Ha pedig a hajtás 1000 ölnél messzebb tartott, a nagy áldozatok árán megszerzett angol megállott, míg ellenben magyar agaram a nyullal mindig beszámolt.

Van még az angol agárnak egy óriási hátránya, amit szintén tapasztalásból mondhatok. Ugyanis az angol agár ha nem bír a nyullal, egyszerüen megáll s nem igyekszik a nyulon minden erejét kifejtteni s így sokszor megtörtént velem is, hogy telivér, kitünőnek elismert angol agaram az első nyulat, szintén telivér jó angol társával elszalasztotta, a másodikat megtogta, a harmadikat szintén elszalasztotta, míg ellenben a 4. s 5-iket a legnagyobb bravurral fogta el. Nahát én, mint telivér agársz, az ilyen agarakat nem becsülöm semmire sem. Igaz, hogy a legjobb magyar agárral is megtörténik, hogy a felkelt nyul oly erős, hogy azzal beszámolni képtelen. de a mentő helyig, azaz a positióig teljes erejéből fogja kísérni s hajtás végén az

agár annyira kiadta minden erejét, hogy többé futó agár sohasem lesz belőle, vagy ha ezen óriási erőfeszítését kiheveri is, de arra nincs eset, hogy az ilyen agár aznap nemhogy nyulat, de még egy ürgét is elfogni képes lenne.

A telivér angol agárnak tehát én semmi körülmények között barátja nem vagyok, s sok szomorú tapasztalás győzött meg arról, hogy a mi nyulunkra a telivér angol agár gyengének bizonyult; habár szeptember és október hónapokban halomra öli is a nyulat. De azért az angol agarat vérfelfrissítésre a magyar agarakkal feltétlen szükségesnek tartom.

A félvér és háromnegyed vér agarak a legjobbak, mert az ily keresztezésből előállított agarokban meg van az óriási gyorsaság, de egyszersmind a magyar agártól megkapja azt a bizonyos szívóságot, a mi feltétlen szükséges ahhoz, hogy egy jó nyulon diadalmaskodjék.

Fogadást, bilikomot csak az ily biztos agarakkal lehet nyerni, míg ellenben a telivér angol nagyon sokszor cserben hagyja tulajdonosát, ki is szereti agarában

fogyatkozását takargatni, mint a jó anya a gyermeke hibáját, s rendesen reá fogja a sebess, de e mellett puha angol agarára, hogy beteg.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

AGARÁSZAT AZ ARABOKNÁL ÉS PERZSÁKNÁL.

Kordovánban, Melbes községben az arabok egytől-egyig szenvedélyes agarászok. A falu lakossága főképpen gabona termelés és marhatenyésztéssel foglalkozik, azonban csak akkor éled fel, mikor kedves agarával vadászatra indul.

Ezen agarak természetüknél fogva a többi agaraktól teljesen elütnek. Ugyan is ezen agarak hivatva vannak a községet éjjel a község körül tanyázó fenevadaktól megmenteni.

Nappal rendesen félszerek alá elhúzódnak, azonban az éj beálltával a lapos tetejű házfedelekre mennek s valóságos figyelő állásba helyezik magokat. Ha a községben egy hiéna, párducz, avagy gepárd mutatkozik s valamely agár észreveszi, hangos csaholással neki támad, a csaholásra a többi agarak figyelmesek lesz-

nek s a falu összes agarai űrült rohanással a helyszínre futnak s rendesen egy pár pillanat alatt végeznek az ellenséggel.

Ezen agarakat hallatlan vakmerőségök jellemzi; miután az arabok a lehető legjobban tartják, hatalmasan kifejlődnek, ugyannyira, hogy az ilyen jól kifejlődött 5—6 agár képes a legerősebb hiénát, gepárdot, sőt még a párduczot is lefülelni. Azonban s ez a sajátságos, hogy ezen vakmerő faj agarak is épen ugy, mint a többi állatok, az oroszán közeledtére gyávák lesznek s ilyenkor szükölve, farkukat behuzva menekülnek az arabsok szobáiba, kik az agarak viselkedéséből mindjárt megtudják, hogy a legfélelmesebb ellenséggel van dolguk. Az arabok ezen faj-agarokkal minden héten kétszer, háromszor vadászatot szoktak tartani s ilyenkor rendesen 50—60 agarat visznek egyszerre agarászni.

Az agarak négyessével, ötössével lánczra vannak füzve, s egy hajtásban egyszerre csak négy vagy öt agár veszen részt. A férfiak az agarakat rendesen lóháton követik és a zsákmány nyulból,

antylopból, vadkutyákból, hiénából s gepárdból szokott állani.

Ezen agarak valóságos büszkeségei a sivatag lakóinak, mivel antilopot, zergét, nyulat annyit fogatnak velök, hogy őket bőven eltartja vadhussal, s ezért az arabok bizonyos féltékenységgel őrzik agaraikat.

Az agarak a Nylus lapályánál lakó araboknál már ritkaság számba mennek, s a sivatag lakója is nagy ritkán megy a Nylus lapályához agarával, mert kedvenc állatai a krokodilusok zsákmányaivá esnek.

Mig a Nylusnál és az örményeknél felnőtt kutyákat sohasem lepi meg a krokodil, mivel ha azok inni akarnak, előbb óvatosan és elővigyázóan körültekintenek, hogy vajjon nincs-e a közelben ellenség. Mig az agár ezen körültekintő óvatosságot mindig mellőzi s vakon rohan a folyónak, hogy felhevült testét és szomjuságát minél előbb enyhítse.

A sivatag keleti részének agarairól Daumes generális a következő érdekes feljegyzéseket tette: „A Saharán és minden más országában az araboknak a kutya megvetett állat, bármily nagy legyen is

annak a haszna. — Az arabs megvetéssel néz le minden kutyát, egyedül az agár az, melyet gyöngédséggel és szeretettel vesz körül.

A gazdagok úgy, mint a szegények, úgy tekintik az agarat, mint elválaszthatatlan élvezőjét minden lovagi örömeknek, melyeket a beduinok nagy örömmel gyakorolnak. — Ugy őrzik az agarakat, mint szemök fényét. Különös eleséget kapnak s egy tálbál étkeznek uraikkal és óriási gond fordittatik fajuknak tiszta fenttartására.

Az arabs szívesen átutazik a Saharán 40—50 mértföldet, hogy az ő nemes agarához méltó nemes párt kaphasson. Az arabs eredetileg jellemzi legjobb agarának a sebességét. Ugyanis a sebes agárnak, ha egy legelésző antilópot lát, meg kell azt fogni, mielőtt annak ideje volna a harapot füvet a szájából lenyelni.

Megtörténik, hogy egy nőstény agár egy más kutyától viselőss lesz, még testében megölik a kölykeiket, mihelyst az egy bizonyos fokig kifejlődött. De nemcsak a kölykeiket veszti el az elfajult nőstény, de

ily körülmények között a maga életét is. Tulajdonosa kegyelem nélkül megöleti: „Hogyan“, kiált fel, „te, egy nevelt agár, te egy agár nemes születésével lealázod magad, s egy csőcselékkel érintkezel? Ez hallatlan közönséges, halj meg tehát bünnöddel együtt!“

Ha azonban a nőstény agár egy hozzá méltó nemes kan agártól hozta világra kölykeit, úgy az arabok a legnagyobb gonddal és szeretettel veszik körül a nőstényt kölykeivel együtt. Sokan látogatják meg az agarat és szemlélik a kölykeit, minél nagyobb a hire a nőstény agárnak, annál több a látogató. Sokszor megesik, hogy a látogatók extázisba esnek s a kölyök agarat felkapva, saját emlőiken táplálják

Az a boldog, a ki csak kedveskedhetik neki. Nincs a hizelgésnek, becézgetésnek az a neme, a mibe a szoptató nőstény és a fiatal kölyök agarat ne részesítenék. Mindenféle csemegével kedveskednek a szoptató nősténynek. Az egyik tejet, a másik datolyát, kókuszt hoz a házhoz, s mindegyik kedvére jár a háziaknak, csak-

hogy egy nemes fiatal agárra tehessen szert. — S ha czélját éri s egy kölyök agárhoz jut, öröme határt nem ismer.

A szoptató nőtény tulajdonosa rendszeren a következőket mondja az agárnak : „Én a te barátod vagyok, tedd, a mi nekem kedves és add, amiért kérlek ; én örömet foglak kísérni, ha te vadászni mégy ; én téged szolgálni foglak és teljes barátságomat irántad befogom bizonyítani“.

Tizennégy nap mulva a fiatal kölyök agarak elválasztatnak, s kapnak nagy mennyiségben tevé és kecske tejet, datolyát és kókuszt. Legtöbb esetben a tehetősebb arabs az elválasztott kölyök agárnak egy tejelő tevét és kecskét tart, hogy a bő táplálékban hiányt ne szenvedjen, s azt tartják, hogy a tevé-tej az, a mi a fiatal agarak fejlődését nagyban elősegíti.

Ha az agár három-négy hónapos lett, foglalkozni kezdenek nevelésével. — Fialat arabs fiuk ló után kaptják, ugratnak előtte, s egerekre uszitják, ugyannyira, hogy a kölyök agár csakhamar kedvet kap az egér fogáshoz és teljesen hozzászokik a lóhoz. Öt-hat hónapos korában már öreg

agárral nyulra viszik, természetesen eleinte nagyon lemaradnak, de tiz-tizenkét hónapos korában a nemes vérből való agarak nemcsak a nyulak, hanem már az antilopok fogására is be vannak gyakorolva.

Az arabok az agarat tizennyolcz hónapos korában tartják teljesen kifejlődöttnek és mikor az agár a tizennyolcz hónapot betöltötte, az arabs a lehetetlenségig menő tehetséget kíván az agarától, nevezetesen megkívánja, hogy a legnagyobb hőségben napokig reggeltől estig, egyik vad után a másikat hajtsa, de ne csak hajtsa, hanem be is számoljon vele.

Mikor az arabs vadászás közben egy falka gazella, avagy antiloppra bukkan, agarának, melyet mindig vezetéken vezet, a legnagyobb óvatossággal bemutatja, midőn az agár a falkát meglátta, az izgatottságtól reszket, s keservesen szüköl, s ugyancsak nagy dolga akad a szolgának, míg letudja csitítani a felizgatott agarat, végre az ura a következőket mondja: „Te zsidó fiu, ne mondd nekem többé, hogy nem láttad őt. Én ösmerlek barátom, de akaratom szerint cselekszem“. Ezek után

leveszi a tömlőt, megnedvesíti a hátát, száját és a hasát az agárnak, miután szentül meggyőződik róla, hogy ez által agarát teljesen megerősítette, szabadon bocsátja. Midőn aztán a végletekig felizgatott agár magát szabadon érzi, mint a nyíl, repül egyenesen a zsákmányára, s gazdája nagy örömére csakhamar be is számol vele.

A dédelgetett és kényeztetett nevelés az agarat rendkívül finyássá teszi, egy nemes vérből való agár soha sem fal piszkos tányérból és nem eszik tejest, ha abba valaki az ujját belemártotta. — Az arabs, míg más kutyának alig nyujt ételt, hanem inkább kényszeríti, hogy döggel éljen, az agarat a lehető legnagyobb mértékben el-kényezteti, s míg más kutyát a sátorból dühösen kirug és kiüz, addig az agár urának oldalán a szőnyegen és nem ritkán az ágyban tulajdonosságával alszik.

Felöltöztetik, hogy hideget ne szenvedjen, s takarókkal látják el, mint a leg-nemesebb lovat, nem sajnálják a fáradságot őt felvidámitani, ha haragos, s mindez azért, mert az ő illetlenségei, mint mondják, nyilvánulásai az ő nemességének.

Örömük telik benne, mindenféle ékszerrel föléesíteni, nyakkötőket és csigákat aggatnak reá talizmánul, megvédeni a „rossz tekintetek“ elől, eledelére a legnagyobb gond van fordítva, jobbára csak azt kap, a mit az ő maga részére nyalánkságnak tart és nemesak gazdáját kíséri, ha az látogatásokat tesz, hanem ő is, mint az, vendégeket fogad.

Az agár arabs gazdáját rendkívül szereti. Ha néhány napi távollét után ura házajön, ujjongva rohan elé s egyenesen felugrik a nyeregbe s össze-vissza nyalja ura kezét és arcát, mire az arab azt mondja neki: „Kedves barátom, bocsáss meg nekem, de szükséges volt, hogy elhagyjalak, hanem most én veled indulok, mert husra van szükségem, a datolya evéstől fáradt vagyok, s te oly jó leszesz, hogy pecsenyét fogsz nekem előteremtteni.“ Az agár úgy tesz, mintha szóról-szóra értené urának ezen barátságoskodását s megbecsülné értéküket.

Ha egy jó agár kimul, nagy fájdalom vonul át a sátorok lakóin. Az asszonyok, gyermekek sirnak, jajveszékkelnek, mintha

kedves családjuk tagját veszítették volna el; de van is okuk reá, mert az agár tartotta az egész familiát.

Egy „slugui“, vagyis egy közepes agár, mely a szegény beduinok számára vadászik, sohasem adatik el és csak nagyon ritka esetben ajándékozzák azt egy rokonnak, vagy egy török barátnak, ki iránt mély tisztelettel viseltnek.

Egy sluguinak az ára, mely már an tiloppot is fog, egyenlő egy teve árával. Egy első rendü agarat az arabs vagy nem ad el, vagy ha pedig eladja, épp úgy megfizetteti, mint a legkedvesebb paripáját.

A persiaiak épp oly szenvedélyes agarászok, mint az arabok, csakhogy az ő agaraik sokkal puhábbak, mint az araboké, s nem is birnak ki oly fárasztó és erős munkát, mint az arab agarak.

Talán innen is lehet az, hogy a Perzsa ritkán meg egyedül agárral vadászni, hanem mindig agárral és sólyommal. Ha antiloppra akad, először a sólymot ereszti reá, a sólyom a vadnak rendesen a nyakába kapaszkodik s hatalmas éles csőrével folyton veri a vad szemét, ugyannyira, hogy a

vad fájdalmában ide-oda ugrál s így aztán a nehézkes perzsa agár is csakhamar utóléri és lefüleli a vadat.

A perzsák agaraikkal vad számárra (azinus mager) is szoktak vadászni, azonban ez nem mindig esik zsákmányul, mivel az agarakat sziklás helyre viszi, a hol aztán az agár rendesen félbe hagyja a hajtást, nem tudván a sziklák között szaladni, míg a vad számár épp oly ügyesen mászik és ugrik a sziklákon, akár csak a kőszáli zerge.

AZ AGARÁSZAT FÉNYKORA HAZANKBAN.

Hogy a lóra termett magyar embernek az agarászat már a legrégibb kortól kezdve egyik legkedvesebb lovagias szórakozása volt, az kétséget nem szenved. Nem vétünk azonban ősapáink szelleme ellen, ha mégis azt véljük, hogy a hatvanas években, tehát 3--4 évtizeddel ezelőtt érte fénykorát hazánkban e kiválóan férfias erőt igénylő nemes sport amidőn ennek leple alatt hazafias összejöveteleket is tartott az osztrák kamarilla által szabad eszméinek nyilvánítása elől zsandár szuronnyal elszigetelt magyar.

Heves- és Biharvármegyék rónái regélhetnének erről dicsőhymnusokat.

E küzdelmeket azonban majd a történetíró fogja avatott tollával méltatni a nagy idők nagy embereiről, én csak sóhajtván emlékszem meg a napokról, melyeknek bus történetét apáink elbeszéléséből ismertem meg.

Mi volt akkor a gentry és micsoda manapság? — Hova lett a tűz, az isteni szikra, melynek ma sem melegét nem érezzük, sem fényét nem látjuk többé? . . . Elvitte a dob az ősi vagyonnal, alig maradt itt ott belőle — 7 szilvafa.

Hiszen vannak ma is agarászok. A számuk légio. De hej kevés már azoknak a száma, kinek jogzime lehet a büszke „agarász“ névre.

Hol vannak a *Recsky* Bandik, *Nadányi* Imrék, kiknek neveit arany betűkkel kell feljegyeznünk az agarászat történetében.

Hiszen vannak még néhányan a Bácskában, Jászságon, Szabolesban, Biharban, Szatmárvármegyében s a nagy magyar alföldön; de bizony ezek már — fehér hollók.

Az „új földes urak“ sohasem lesznek igazi agarászok. — A régi gárda nemes utódai kevés kivétellel irodai székkal cserélték fel a büszke paripák nyergét s a végtelen rónák beláthatlan sikságai helyett a papiroson száguldanak, fülledt levegőjü kancelláriák szűk börtönében vagy a földet kószolgatják a lánczhuzó indzsellér oldalán.

De félre most e sötét gondolatokkal, Langvius nagy szelleme szállj meg, hadd énekelem meg a ti fénykorotokat!

Nem volt párjuk az agarászatban e széles, négy folyó mosta hazában, Kárpátoktól az Adriáig *Nadányi* Imrének meg *Recsky* Andrásnak. Előbbi a Sárrét kellő közepén, a másik meg Szabolcsban lakott; de e távolság daczára örökösen együtt agarásztak, nem elégedvén meg hatalmas birtokuk határral, bejárván kedvtelésükben az ország agarászásra alkalmas összes vidékeit.

Testestől-lelkestől agarászok voltak. Egymással elválhatlan barátságban éltek; de azért, mint agarászok örökösen vetélkedtek. Egyik sem adta meg magát. Nem is lehetett, mert hiszen hol az egyiknek, hol a másiknak volt jobb az agara.

Örökre feledhetlenek országos hirre szert tett agarász-párbajaik. Mikor ezeket vívták a sárréti kemény szik gyepen, ahol igen erős nyulak voltak, Biharvármegye gentryjének szine-java leste az eredményt. Ha aztán az egyik vagy másik agara legyőzetett, tulajdonosának rendesen heves

fejfájása kerekedett. Czomb közzé kapta paripáját s úgy el tűnt, mintha ott se lett volna. Tanácsos is volt menekülni a társaságtól; mert persze a legyőzöttre ilyenkor záporként ömlött a gunyolódások szakadó árja.

Recskynek akkortájt angol agarai voltak s ezek mellett harczolt körömszakadtig, *Nadányinak* pedig a híres Badár-fajból voltak telivér magyar agarai, ő viszont ezek mellett tört lándzsát halálíg.

A legyőzetés azonban csak olaj volt a tüzre. Amint ismét egy jó agara került, rögtön az volt az első dolga, hogy provokálta a másik agarát.

Felséges látvány volt aztán egy-egy újabb agarász-párbajvívás.

A kihívás rendszeren 3 nyul fogására terjedt. Önérzetes agarász kiállott agarával akár egy, akár tiz nyulra is. Az agarak mérkőzésére aztán megjelentek a vidék összes előkelő agarászhai, kik közül mindenik mérkőző fél két-két bírót választott a verseny megbírálására s a futások feletti döntésre.

Ha a versenyzők közül egyik legyőzetett, köteles volt írásban kiadni, hogy

ilyen és ilyen nevü agarát ennek és ennek ilyen nevü agara ekkor és ekkor, itt és itt, ennyi és ennyi nyulon megverte. Agarász felfogás szerint ily nyilatkozat kiadása az illetőre nagy blamázs volt, valamint még az egész megyére is, ha más megyebeli agár lett a győztes. Ugyanazért a birói tisztség gyakorlása meglehetősen kényes természetü volt. Nem egyszer összekoczczanás lett a vége s az agár-párbaj halálos párviadallal végződött a birók között.

A megyék e téreni versengése egyébiránt annyira ment, hogy dijagarászatoknál, ha más megyebeli agaré lett a bilikom, az itthoni agarászok fokosra kaptak s még sem adták ki más megyebelinek a -- bilikomot. (Egyébiránt ez a patriotizmus még ma is fennáll, modernebb alakban. Sok megyéből ma sem hoz bilikomot idegen agár. Fokos helyett, ököl helyett egy kis svindli, egy kis paklizás, csak hogy csufság ne érje a megyét!)

De visszatérve hőseinkhez, sietünk kiemelni, hogy nemcsak maguk közt folyt ám a versengés agaraik jóságáért, hanem, ha egy-egy kiváló agaruk termett, kihívták

az ország összes agarait. A provokálást rendszeren hirlapokban tették közzé. Felszólították hirlapilag az ország összes agarászait, hogy egy bizonyos helyen és kitűzött időben agaraikkal jelenjenek meg s azon esetben, ha az 6 agaraikat a megjelent idegen agarak legyőzik, a győztes agár tulajdonosa 500 vagy 1000 forintot kap. Természetesen ugyanennyit tartozott fizetni a kihívást elfogadó fél is, ha agara verettetik meg a kihívók agara által. Ilyen versenyre természetesen csak az állott ki, a ki feltétlenül bizott agara kiváló tulajdonaiban.

A legnagyobb vereség bihari gyepen bihari agár által érte a szabolcsi vén kuruczot híres angol faj *Rolli* agarával.

Volt ugyanis a hatvanas évek végén *Sebes György* kovácsii birtokosnak egy *Moró* nevű kitűnő agara. Ezzel bocsátotta mérkőzésre *Recský* András *Rolli* agarát. A verseny helye a Nadányiak ősi fészke Puszta-Kovácsi volt. A *Rolli*-nak a bírója egy szabolcsi gentry volt. A *Moró* bírója *Tardy Sándor* herpályi birtokos, veterán agarász barátunk lett, akitől e mulatságos versenyt elbeszélni hallottam.

A *Moró* egy harapós, ingerlékeny agár volt, melyet vezetékre venni nem lehetett. Miután ló mellé volt szokva, közmegegyezéssel, czorka nélkül, szabadon hagyatott, a Tardy Sándor indítványára.

Hosszas keresés után a szikről egy igen jó nyul perdült ki, úgy, hogy a Rolli körülbelől 50 ölre előre esett. Anglius lévén, nyilsebesen hajtott a nyulra.

Azonban nagyon valószínű, hogy a nyul már volt agár előtt és nem hagyta magát könnyen érni, a *Moró* e közben gyönyörűen huzott fel Rollihoz, midőn a nyul egy száraz, feltört gypeszántásra reá hajtotta magát s egy barázdán nyilsebesen rohant tova Rolli elől, a *Moró* közvetlen utána. A Rolli összeszedte összes erejét, azonban az igen jó sziki nyulat nem volt képes beérni. *Moró* egy párszor a barázdából kitért, elibe akarván hajtani Rollinak, de a göröngyös szántásban erre képtelen volt, ugyannyira, hogy mindig vissza ment a barázdába; ekkor történt az a hallatlan eset, ami az agarászok krónikájában ritkítja párját, hogy a *Moró* összeszedve minden erejét, a barázdában

futó Rolli ellenfelét futása közben átugratta s a már nagy előnyt nyert nyulat behuzta és a Rolli előtt bámulatos bravurral leszólózta.

Recsky András a versenyt elveszítve, elkeseredésében agarát nyomban főbe lőtte. A verseny három nyulra terjedt volna, azonban *Recsky* a versenyt feladta. *Sebes* György aztán a Moróval még három igen erős nyulat szólóztatott.

Ezen diadalra oly büszkék voltak a biharmegyei agarászok, hogy még mai napig is emlegetik a Morónak ezen dicsőséges győzelmét a szabolcsi híres agár felett.

Az öreg *Nadányi* Imre nemcsak jeles agarász volt a maga idejében, hanem jó írónak is bizonyult, midőn 71 éves agarász élete emlékiratát eredeti magyarsággal megírta. Egy pár érdekes részletet közlök is ez emlékiratból, melyek hatalmas fényt vetnek az akkori agarászatokra:

1860-ban a nagy szárazság annyira megkeményítette a sik gyepet, hogy nem volt agár, a mely csak be is érte volna a nyulat, de a Báró agaram mégis ötöt-hatot fogott.

Egy délután két óra tájban Recsky András hozzám érkezett egy szép sötét-hamvas szuka agárral; a tőlem elvitt Badár maradékából. Így jónak kell lenni, gondolám. Meglássuk.

Ferencz és Sándor öcsém is nálam voltak; ők igyekeztek rajta, hogy Recsky kihivjon és hogy én megveressem a Báróval. Ezt én nem akartam. Azonban oda esür ék csavarták a beszédet, hogy végre azzal a kérdéssel támadtak meg, hogy „akkor csak kimegyek versenyre, ha Recskey hiv ki?” Karó között voltam, s hogy megmutathassam, hogy a hevesi agár mint nem éri a nyulat; „akkor kimegyek” felelém. „Menjünk hát” válaszolja Recsky.

A Berettyó nagy áradásban volt, egy rossz sajkán mentünk átál, a lovakat mellettünk usztatva; mikor a partra értünk, azt mondta Recsky: ha tudná, hogy egy véka arany van az Oka halomnál, nem ülne többet abba a lélekvesztőbe.

Az Oka halma mellett kelt nyulat nem érte be a Recsky agara.

— Hát van itt olyan agár, mely beéri itt a nyulat? kérdi Recsky.

— A Báró eléri, meg is fogja. — felelém.

— Ugyan mutassátok meg azt nekem, mond Recsky.

— Szivesen.

Ez nap este Kruspér el is hozta két jó agarát, a Hórát és Dózsát. Egész éjjel azon gondolkoztam: hol lelhetnék oly jó nyulat, melyet ezen négy jó agarak közül csak egy érhetne be? Végre eszembe jut, hogy öt nyul fogás után a hatodik bár verve, de még is elment a Báró elől, mely végre elfáradva megállt; ez pedig a szunyogos szigeten kelt volt fel: ha ezt meg lelhetem, mely az utolsó futással sokat tanult, ezen meg fog válni, hogy a négy agár közül melyik az igazi agár?

A szunyogosban menvén keresni, a Hórához közel ugrott fel a nyul, egyre száz lépést haladt előre, a Dózsa majd elibe ment Hórának, de nem érte.

Na, gondolám, ez az én nyulam, ez a kórági nyomásra tart.

Mikor egy ér magaslatára felér a nyul, látom, hogy oldalt a Báró elibe hajt a Recsky s Kruspér három agarának, nagy sebességgel veri meg a nyulat, s az Adorján partján elfogja,

— Mit láttál Andris? — kérdém.

— A nagy tarkát láttam mindig a fordításban, — felelte Recsky.

Igen a Báró tarka volt. E futáson egy agárra a jól felkötött zsebbevaló oly szemfényvesztés módjára tünt fel, hogy

azt Boskó sem tehetne volna ügyesebben. Na, de találkoznak még.

Véghnek, a Lányi ispánjának volt két fiatal agara; ő jóknak állította őket lenni; a Gitár volt a jobbik. Szabolesba szándékozván menni. az inaszakitott Bárót nem vihetvén el, elkértem a Gitárt. Visszaérkezve Szabolesból, hazavittem a Gitárt, mondván, hogy bizony ezzel nem arattunk dicsőséget; megverték, bánom, hogy a Bárót, mely Véghnél volt nyugdíjazva, nem vittem, az máskép futott volna.

— Mit gondol a tekintetes ur a Báróról? hiszen mindig az én agaraim után hátul fut, — mondja Végh.

— Igen, mig Végh ur látja, ki soha sem futtat, hát nem tudja, hogy sok első lesznek utolsók s utolsók első? menjünk ki mindjárt, ha vén nyomorék Báró meghallja rekedt hangommal a hajrát, ott-hagyja a Gitárt, ahol találja.

Mig ez történt, a cselédek három nyulat hoztak már be, mit a Báró maga fogott. Idb Bagosi József szintén hallván e beszédet, ő is akarván látni a futást, szekerem kijött emlék fiatal agarával.

— Már így négy agárnak nem lelek olyan nyulat, melyet fiatal sebes agarak hamarább be nem érnének, mint az öreg Báró?

Messze jártam Véghtől és a két fiatal agártól.

Ő előttük ugrott fel a nyul, ezeknek kell már be is érni, gondolám, de látom, hogy a nyul nagyon nyul kifelé, a Dancsi gyepre veszi magát.

Végh mellé nyargalok, megfogom a vállát, ostorral vágom a lovát, néha a hátát is értem: „menjünk, nem szabad elmardni, — lássa szomszéd ur, mit tud az öreg Báró?!“

Egy gyepes dülön keresztül megy előttünk a nyul, láttuk, hogy hajt el a két agár mellett a Báró, majd megáll a két agár. A hajtás lefordul a Danet és félsziget zugjába, itt észre veszi a nyul, hogy előtte nád van, visszavágja magát, a Báró, mely már felfelé menőben volt hozzá, nagyon lemarad.

Már el megy, t.....te! gondolám, de semmi, csakhogy Gitár le van verve. — Szembe jön ráuk a nyul, tőlünk megszeppen, percre czöveket üt.

— Tudja, szomszéd ur, hogy ez a nyul engem csufol?!

— Pénz is kék, jó nyul is kék, nem illik tettes ur.

Az andaházi nagy halomnak megy a hajtás egy dülő uton, Báró jó távol a nyul után keservesen hajt el mellettem.

— Hajrá Báró! ha valaha, most mutasd meg mit tudsz! Egész erejével indul meg az öreg, beéri, második vágásra felkapja a nyulat.

Csufoltam Véghet.

— Nem volt nekem olyan agaram, mint a Gitár soha sem, nem adtam volna 300 forintért, vigye el a tettes ur ingyen.

— Nem kell nekem ingyen sem a levert agár, — felelém.

— Keressünk még egy nyulat, tettes ur, majd elfogja talán azt a Gitár.

— Ha tizet fog, sem kell nekem a Gitár.

Èz utolsó győzelme után nem láttam többé a Bárót.

* * *

Gázsinak nem lévén jó agara, venni akart Sorba megpróbálta a környék minden agarát, de egy sem tetszvéen neki, ismét magához hívott agarászni. Mire én Berta agarammal Gázsihoz értem, már ő előttem kiment agarászni a sok próba agarakkal.

A feleségével beszélgetve, egyszer így szól a nő hozzám :

— Mondja csak Imre komám, hogy a próbált agarak közül melyiket tartja a legjobbnak ?

— Miért kérdi azt épen tőlem a Tensasszony? persze a magamét fogom mondani.

— Mindegy komám, csak mondja ki.

— Nohát a Bertha agaramat tartom a legjobbnak.

— Hogy adja hát nekem?

— Jaj Tensasszony, aki a Berthát megakarja venni, annak nagyon sokat kell fizetni.

— Jézus, Mária, József! — kiált fel Gázsiné, — ne tegyen koldussá, mert férjem megparancsolta, hogyha 2000 forintért adja is, meg kell venni.

Megszántam.

— Minthogy a szentekhez már is folyamodott a Tensasszony, bár férje 400 forintért kérte: a Tensasszonynak odaadom 100 forintért.

Nem tartott többé agár-kupecznek.

*

Debreczenbe mentem egy időben agárászva a Báró és Renussal: a városban meglátja a lovon csüngő hat nyulat Farkas Gábor, megszólít: mikor mennénk ki agárászni, mer. egy-két nyulnál nem képes többet fogatni, pedig agarait meglehetőseknek tartja.

— Holnap reggel.

— Hát meg sem pihenteti bátyám agarait?

— Nincs időm, — felelém, — ma agarászva jöttem, holnap veled agarászok, holnapután ismét agarászva megyek haza.

Másnap Gábor kijött velem, sokáig nem leltünk nyulat, míg egyszer hátrafordulva, látom s megösmerem Pálinkás Jánost, ki ugyancsak nyargal felénk.

— Pedig nem szeretek vele együtt agarászni, mindig dicsekszik, parancsoló hangon kiabál.

— Ugy hát ne agarásszunk vele, — mondja rá Gábor.

— Az nem lehet, mert barátok vagyunk s így el nem tilthatom.

Még messziről kiabál, hogy nem itt kellene most agarászni; itt, ezen a lágyny farkas földön boeszkort köt a nyul, könnyű elfogatni.

Ugy látom: te már a pallagi homokon próbáltál és még sincs nyul a lovadon.

Farkas félre járt volt, megszólítja Pálinkás:

— Te meg ne keress magadnak, mint a paraszt szokta.

Erre aztán egy feleletet nyert Pálinkás, a mivel nem dicsekedhetett; Farkas pedig elnyargalt tőlünk, ott hagyott.

— Talán te sem örömetst agarászol velem? Imre, — kérdi Pálinkás.

— Igazat szólva, hát bizony nem én; mindig parancsolsz, dicsekszel, versenghetnél, én csak az agarak futásában gyönyörködöm, vetélkedni nem szeretek. Na! de ma még agaraim nem láttak nyulat, ám legyen, menjünk. Ha győzöst kívánsz, fussék a Szöcskéd és az én Renusom, a más két agarat zárjuk el valamék tanyára, hanem ki lesz a bíró?

— Itt van Südi, — ki Pálinkás ispánja volt, — szólal fel Pálinkás.

— Nekem senki conventionatus eselédje nem bíróm, mert akkor én is kocsi-somat, béresemet ha behivom, mind nekem fogja a jobbat itélni.

— Próbáljuk hát mind a négy agarat együtt.

— Jobb is lesz úgy is kitünik, hogy melyik a sebesebb és melyik győzősebb? Te Jani, a fiatal Renusomat most látod először, meghányja az hat nyulon is a te Szöcskédet, azt tartom: a győzős Huszárdat is, még pedig több nyulon.

Hat nyulat fogattunk, azaz fogott a Renus, mert a többi egy fordítást sem volt képes nekie visszaadni.

Pálinkás látván hányadán van, felszólit, hogy menjünk be a tanyára, mert

már látja, hogy ezen bocskort kötött nyulakból huszat is elfogatunk és igazolásra felhivta Südit, hogy: „ugy-e igaz Südi?”

— Tekintetes uram, — mond Südi, — nekem nagyon fáj, hogy T. Nadányi Imre ur azt mondta, hogy neki semmiféle cseléd nem bírálja, de hogy bebizonyítsam, hogy a cselédek között is van igazságszerető s ítélő bíró, kimondom, hogy T. Nadányi Imre urnak igaza van, mert ha a nyulak gyengék, mint Princzipális tettes ur állítja, mi vasvillával nem taszigálhatjuk előbbre őket, habár Tettes Nadányi ur azt kívánja, hogy ugrassuk a nyulakat mindaddig, míg hát nem lesz bocskoros nyul, a sokon csakugyan a győző agarakra kell a sornak kerülni és ha mi ezt el nem fogadjuk, bár már eddig is, de ezután meg tökéletesebben megvagyunk verve.

Pálinkás haragjában agaraival benyargalt a tanyába, mi Südivel maradva, a Renus agárral még három nyulat fogatunk. a negyedik nyul a tanya mellett levő rókalyukba verve, bemenekült.

Meghallva Pálinkás Süditől, hogy egy nyul a rókalyukba bujt, megparancsolta, hogy három cseléddel ásassa azt azonnal ki.

— Nem szabad azt bántani, — szólék közbe, — dicsően mentette meg életét.

— Bánom is én, nekem sok nyul kell, városi barátainak akarok küldeni.

— Van már kilencz nyulad.

Hiába allegáltam, János a rókalyukas nyulat kiásatta. Megvolt szorulva, agarai nem lévén képesek nyulat fogni, mit ösmerőseinek küldeni akart.

*

Debreczenbe vagyok, midőn Pálinkás tudósít, hogy Hevesből Ságghi, Blaskovics, Recsky nála vannak és a Gázsinak eladott Bertha agaramat akarják leveretni.

Saját agaram fájának a becsülete forgott kérdésben. Szerettem volna kimenni, de kerültem Pálinkás dicsekedő szójárását; végre elhatároztam, hogy szekerem kirándulok megtudni: hogy s miként folyt le a futás.

A társaság már a tanyában volt, bevégezve az agarászatot. Le sem szállva a szekérről, kérdem Pálinkást, hogy megverték-e a Berthámat?

Pálinkás csak úgy volt hajlandó választ adni, ha leszálok s bemegyek.

— Indulok vissza, — mondám — tudom már én János, mikor te gunyosan mosolyogsz, Gázsi megelégedve pedergeti bajuszát, a pesti urak pedig komolyan ülnek a folyósón. — Hajts haza!

De lehuztak a szekérről, marasztottak, hogy a még nem futott két pár agár futását nézzem meg. Hátas lovam nem volt velem: körülnézem hámoslovaimat, látom, hogy a rudas hátán fehér folt van, ez hátas volt valamikor: „nyergeljétek meg ezt a lovat!” egy tyukülőnek használt nyerget tettek reája, én kupakatlan, hosszuszáru pipával felülök.

Elöttem telugrik a nyul, megeresztem a kanczát, várom, hogy Blaskovics agarai, melyek hátul voltak, elmennek mellettem, de azok nem igyekeznek előre, félrevezetem a lovat, hogy talán tőlem nem látják a nyulat, tartóztatom a lovamat, előre bocsátom a két agarat. De csakhamar elhagyom őket ismét, kiveszem a számból a hosszuszáru pipát, mutatom az oldaltfutatóknak, kiáltva: „kitapostassam a bélét ezeknek az ebeknek?”

A Recsky és Pálinkás agarai be sem érték a nekik költött nyulakat. Hanem mindezeknek daczára a pesti urak nem szüntek meg hangos szavakban állítani, hogy a pesti nyulak jobbak, futósabbak az idevalóknál. Hallgattam egy ideig, de végre megsokaltam ezt a hetvenkedő beszédet s mondám, hogy: „ugy vannak ők a pesti nyulak feletti ítéletben, mint az a katona, a ki azt hiszi, hogy nincs a vilá-

gon olyan vitéz, mint a ki őt leverte lováról? Tik is, ha szalasztatok a környékbeli nyulakból, ezzel elhitetitek magatokkal, hogy az országban az a legfutósabb nyul pedig hát csalódtok.“

De kivált Recsky nagyban folytatta állításuk valóságát.

— Látod András — szólalék végre fel — csak az előbb mondtad, hogy itten az első egy nyulon megszakadt agarad, pedig el sem fogta; a ti agaraitoknak Pestmegyében szélében kell a nyulat fogni, mert ha ott nem fognák, lehetetlen oly esztelennek hinni benneteket, hogy azokkal jöttetek volna ide bennünket leverni? a Bertha hármát fogott azon nyulakból, melyeket ide hozott agaraitok be sem értek; látni való tehát, hogy agaraink jobbak a tieteknél.

Élhallgattak.

*

Sisáry és Ferencz **öcsém** Győrösön, mivel hogy a Gyűszüs agarai nálok nem fogtak nyulat, azt hitték és beszéltek, hogy az én Kovácsiba való agaraim szintén nem fogják a nyulakat. Egy délelőtt tehát elindultam Győrösre lóháton, a Báró és Renus agaraimmal.

Peterdig menve, négy nyulat fogattam. Dél lévén, bementem Peterdre Gázsi-

hoz, elég időm lévén, még délután a közel eső Tódra, Csapó Ferenczhez elmenni.

Belépvén a Gázsi éttermébe, több vendégeket találok ottan, kik közül Elek Salamon felolvass egy hírlapot, mely azt tartalmazza, hogy Márton Károly száz forintba kész fogadni akárkivel, ki az ő agarát levereti, és végre kérdezi tőlem, hogy: „mit mondasz erre Imre?”

— Azt, hogy itt kell már nevetni. Én nem tudok az ujság kiadása módjához, hanem irassatok vissza, fizetem a költséget, hogy megveszem ezer forinton azt az agarat, a melyik az én Renusomat legyőzi, mert ez ugyan nagyon jó, de nekem soha sem volt olyan agaram, melynél jobbat ne szerettem volna, — volt válaszom.

Gázsi azonnal reám esik, hogy adjam el neki a Renusomat, de én ezen kérését, majd később erőszakos kívánságát kereken megtagadtam, előttem állván a győri ut, hol az urakat kapaczitálnom kellett agaraim jóságáról.

A szomszédba Tódra szándékozván hálásra, kihívtam négy óra tájban Gázsit is egy pár nyul keresésére.

Mig az agarász-térre kiértünk volna Gázsi ismét elkezdte a Renust kérni. Megsokalva már kunyorálását, kérdém tőle, hogy mit adna hát érte? pénzszükébe

lévén, Gázsi 18 köből rostált kölest ígért agaramért, mely alkut én elfogadtam azon kikötéssel, hogy előbb Győröst megveretem a Renussal s haza jöve odaadom.

Az erdő alatt két nyulat olyan hamar megfogott a Renus, hogy a híres Báró elől sohasem lehetett. Másnap korán reggel indultam Tódról, többnyire nyargalva mentem a Liberalis kanczámom a győrösi határig. Bokros, lankás helyek vannak itten, e helyen szoktak a győrösi atyafiak agarászni, lássuk már most mi eredményre juthatok?

Az első nyul meg sem közelithette a bokros helyeket, már nyeregben volt: így járt a második és harmadik nyul is. — Nadányi Ferencz és Sisáry ottlétemet megtudván, mindjárt nálam termettek, köszönök nekik s mondám:

— A nyulaitoknak is mondtam már ma egy szalvét, nem megyek addig haza, míg a réten egy füles lesz.

— Még csak egyet kérünk ma, — felelték az atyafiak.

— Majd sok lesz — felelém — holnaputánig nem szabad agaraimnak futni, már pedig tegnap óta kilencez mértföldet ugyszólván vágatva jöttek Pendely lovam után.

Azonban addig rimánkodtak, hogy

ebédután csakugyan lóra ültünk s ki-
mentünk.

Az első nyulat elfogták, de nehezebben, mint a délelőttiakat

— Még egyet! — kiálték, hogy mer ez az oláh nyul agaraimmal kötekedni?

Tizenkét nyul fogásáig mindig kiáltottam a „még egyet!“

— Na már most ingyen nem fogatok többet, hanem azért a kis oláh lóért, a melyen ülsz sógor, még négyet fogatok.

— Neked adom Imre sógor ingyen a Muntyánt, csak kérlek: ne fogass többet, mi is szeretjük kergetni a nyulat, némelyiket meg is fogjuk, de ez mészárlás.

— Adjatok hát irást, — felelém — hogy a kovácsi agarak becsületét nem a Gyüszüs szerezte, hanem az Imre agarai adták.

Haza menve, a Renust Gázsinak adtam, figyelmeztetvén őtet, hogy ne futtassa minden idegen, dicséretekkel elhalmozott agarakkal, mert a Renus sebes forgatására érkezni, fordítani, sőt el is kell kapni a nyulat a rossz agárnak, urai azután azt fogják állítani, hogy ebeik épp olyanok, vagy még jobbak a Renus agaradnál.

Szófogadatlanságának csakhamar megadta Gázsi az árát.

Ugyanis egy hét mulva Váncsodi Farkas Lajos nálam lévén, elősorolja, hogy Gázsival és Tóth Lászlóval agarászván, tizenkét nyulat fogattak. Dicséri a saját s Tóth agarait. Ez bántott, azért megszólított az öcsémet, hogy „hát a Renus semmit sem csinált?”

— Na hiszen az is ott volt.

— Fogd meg öcsém az orrodát, hogy addig szakadjék az el, ha kérdésemre nem felelsz, t. i. hogy a te és Tóth László agarai a Renus nélkül fogták-e a két nyulat?!

Elereszi az orrát, nem szól.

— Látod öcsém, könnyebb a hazug embert elfogni, mint a sánta kutyát.

*

Kevés idő mulva ismét Gázsival vagyunk. Belép egy csinos fiatal ember, az arczáról leolvasható volt, hogy ur.

— Én Wenkeheim László vagyok, mi Pestmegyében sokszor agarászunk, de ritkán láttam agaraink által két nyulat elfogatni. Némely alföldiek azt beszélték, hogy a Berettyó partján lakó urak ott hatossával fogatják. Tegnapelőtt a gyulai vásárba mondta Erdődy ur, hogy ma itten agarászni fognak, azon kérem, engedjék meg, hogy én is részt vehessek, hadd lássam azokat a sok nyulakat fogó agarakat.

Szivesen fogadtuk a bárót, s örömmel vittük ki az agarászatra, hol agaraink nem hat, hanem 15 nyulat fogtak. A 16-ik után már a legtöbb erő: Renus sem indul meg; az én Caesarom futott ugyan, de hanggal sem érte a nyulat.

Wenkeheim nyargalt a tizenhetedfél markos angolon. Nekem eszembe jut, hogy most már az Erdődy Pendelyén ülök, a már távollevő báró után megeresztettem a Pendelyt, észre veszem, hogy ő sem látja már merre ment a nyul; szétnézek, látom, hogy Sas alatt a komondorok fogták el a már kifáradt nyulat, melyet Wenkeheim előhozott.

— Ember vagy László! — szólal fel Gázsi, — nincs olyan lovas mint te, sem olyan ló, mint a tied, elvered a nyulat.

A báró nem felelt, én sem szólottam a derék czimbora ellen.

Wenkeheim báróval két angol agár is volt, de azok mindig hátul galoppiroztak.

A báró szives volt bennünket meghívni K.-Ladányba.

— Összevesznénk ott czimbora, — mondám, — te mostani ura, én volt ura K.-Ladánynak.

Megigérkeztünk a bárónak, de bizony — fájdalom — nem mentünk el a derék báróhoz. A Renusnak e napi futása volt az

utolsó productiója, miután csakhamar el-
tört egyik lába, mely beforrva, még később
is érte vele a nyulat.

Recskynek sikerült elkérni Gázsitól a
hasas állapotban levő Renust, hogy majd
a fiaiból juttat Gázsinak; nem tudom, ka-
pott-e? de az tudom, hogy Gázsi haláláig
haragudott Recskyre.

*

Nadányi Ferencz öcsém Bohustól
nyert Lepke agár fiaiból egy kan kölyköt
adván nekem, ezt Huszárnak, ennek egy
testvérét féléves korában negyven forintért
tőle megvevén, Gyémántnak; egy harma-
dik czirmos kant, magam neveléséből ne-
velve, Rollannak neveztem el.

A Gyémánt és Rollan már két hónap
óta kijártak velem, a gyengébb nyulakat
fogdosták is. A Huszárt a ló után ki nem
tudtam csalni, s ha székeren vittem is ki,
amint letettem, azonnal haza szaladt. Be-
kötött szemmel vittem hát a messze elérő
Bócsra, gondolván, hogy innen nem tudja
felvenni: merre van Kovácsi?

Huszár az első nyulon a jó idő óta
gyakorolt két társát leverte.

Őszkor Gázsinál találtam Szily Bar-
nabást, három agarával.

— Szép állat — mondám — ez a
fekete szuka.

Erre Szily — mint liberális ember szokta — elkezdte dicsérni agarait.

— Nem hiába hívják azt Madárnak, — kezdi Szily — szárnya annak mind a négy lába, fogadok ezer forintba, hogy az országban nincs olyan agár, a melyiket az le nem ver.

— Magyarországon jobbnál-jobb agarak vannak, — felelém — nekem is voltak jó agaraim, azért megesett, hogy a melyiket legjobbnak tartottam, paraszt agár is leverte; most is nagyon jól indult három fiatal agaram van, majd meglássuk: mit tudnak, dicsérjék meg önmagukat, én nem dicsérem előre.

Vártam az alkalmat Szilyvel találkozhatni, mit el is értem.

Irván nekem Gázsi, hogy Szily 200 forintba fogadott, miszerint a Madárral leverné a Huszáromat.

A kitűzött helyen megjelentem a három agarammal, de Szilynek Váradra kellett menni, kimentünk a két agarammal s kilencz darabot fogattunk.

Este beszéd közt mondja Gázsi: „Látod bátyám, mi reménysége lehet a reményhez Szilynek, mikor a napokban az én secundus agaraim kilenczből hetet fognak, a Szilyé csak kettőt tudott megfogni, hát ha még a primás Huszár elébe áll?”

Másnap Tamásiba volt az összejövetel de mig én oda mentem, a Liberalis kan-czám sántított, uj patkót verettem fel, de mind hiába, a Pendely azért sántított.

Reggel jókor felkelvén, nem győzöm a még meg nem jött Szilyt bevárni, ki-mentünk a Gyémánt és két odavaló agár-ral. Egy nyul csakugyan kelt, maga for-gatta — segítség nélkül — a Gyémánt, de bizony bevitte a tanyába, a hol a kondások egy árokban megfogták.

Ezalatt megérkezik Szily.

— Barátom, — mond — én szeretem a fogadásokat, még a távollevő Erdődy és Gázsi barátunk megjönnek, menjünk ki, ketten futtassunk.

Azonban, mig Szilynek nyergeltek, megérkeznek a várt vendégek és darab-számra négy ispán, mit akarnak ezek itten? kérdém magamtól, ha csaknem kiabálni nem jöttek?

Széltfogunk hát egy fekete nagy szán-táson. A Madár nagyon előre, a Huszár mintegy száz lépésnyire járt a lovasok előtt.

— Itt fekszik, — szólt Gázsi, s ki-kelti. — Hajrá! A nyul magától visszafelé vette futását, így a Huszár közelebb esett a nyulhoz, mint a Madár.

Darab időre felhuzódott a Huszár a nyulhoz három lépésnyire, de nem éri, a Madár roppant sebességgel megy fel a Huszárhoz, már-már behuzta, most mindjárt el is hagyja.

— A Madaré a nyul, mindjárt el hagyja a Huszárt, — orditá a négy ispán.

Én egy perczig magam is azt hittem, na ha most nem, ugy már még jobban meg leszesz verve Madár.

— Ugyancsak huzódik felfelé a Madár, Imre! — kiáltja erős hangon Gázsi.

Talán meghallotta s megértette e szavakat a Huszár, mert vágást ad, utánna másodikat, megkinálja a Madárt, de az nem képes az elsőséget tartani, újra fordítást tesz, a nyul kinyulik, keresztül hajtja a mély völgyön, egy kerítés mellett a Madár orra elébe vágja, de ekkor sem képes a Madár fordítást tenni, ujfent elhajtja a Madár mellett, fordít s felkapja a nyulat.

Ekkor érkezik Szily, s mondja, hogy sem a hajtást, sem a fogást nem látta, mert a mély völgyben lévén, látása meg volt akadályozva.

Értem, gondolám magamba.

— Hanem nem is adnék én — mondom — 3000 forintot olyan angol lóért, mely az én magyar sánta kanczámtól anynyira elmaradt.

Lóra ültünk, mentünk tovább.

A második nyul a Madár orra előtt ugrott, háromszor egymásután megvágta, a nyul ekkor nyilást kap, kinyulik. Madár utánna, most huzódik hátulról fel a Huszár, elhajt a Madár mellett, felmegy a nyulra, sűrűn veri a nyulat, a nyul a düllőre veti magát, a Madár első lesz, szoritja, de nem éri, megszakadt a madzagja, a nyul három lépés előnyt nyert, a Huszár ráhajt a Madárra, az utra bevágja a nyulat a csutka-földre, onnat kiveri, újra be s ki, utóljára tarlóra érnek, itt vág rajta, sinórba felkapja. A Madár sehohsem volt.

Szily sokára érkezik meg.

— Láttá most barátom a hajtást? —
kérdém tőle.

— Nem láttam, — felelt ő, — a lo-
vam felbukott, megsántult, megrokkant,
sohasem lesz ló többet belőle.

— Én — mondám — nem a Huszár
győzedelmének örülök, hanem annak, hogy
tizennyolcz esztendő, megnyilazás miatt
sánta liberális kanczám megölt egy hires
angol paripát.

A tanyán gazdag vacsorát adott Szily,
folyt a pezsgő ugyancsak.

— A Gyémántot a legjobb agárnak
látom én, barátom, — mondá Szily.

— Meglátja, igen : legsebesebb, igaz, — mondám neki, — mindig elől van a Gyémánt, míg barátom látja az elmaradt angolon, de az erős nyulhajtásnak már a közepén — utolsó, és hogy megmutassam, miszerint nem tartom a Huszárt a legjobb agaramnak, ezennel Erdődy bátyámnak ajándékozom.

Másnap a Rolla és a Gyémánttal kilencz nyulat fogtunk.

Pár nap mulva Szilynél találkozáván a Váradról kijött fiatal Valdensteinerrel, azonnal kimentünk a Rollával és a Gázsi agaraival. Öt nyulat keltettünk, mind az öt elment.

E közben megláttunk egy fülest fek-
tében, haza küldtem Valdensteinert a Huszárért, majd megfogja az.

A Huszár be is számolt vele. Hanem Valdensteiner südőnek lenni állította a nyulat.

— Költsünk hát még egyet, meg kell annak az öreget is fogni, — mondám.

Igaz, be is váltotta állításomat, mert bár sok forgasok után, végre ura lett a fülesnek ; ugyanis a szikes lyukakba levő viz be volt fagyva, a nyulat birta, de az agár minduntalan szakadozott és a jég annyira összevagdalta talpait, hogy futásra többé képtelenné lett.

Hazaérve, Gázsi szidott a Huszár lábainak elrontásáért és ennek daczára ostromolva kérdezte, hogy adom ily állapotban nekie?

— Ötszáz forintért.

— Hát mennyiért adod a Rollával együtt? — kérdé.

— Mind a kettőt ugyanannyiért.

— Elment az eszed, — kérdi tőlem, hogy egyet annyiért adnál, mint kettőt?

— Ha a primást elviszed, ráadásul adom a secúndót is, — volt feleletem, — azonban szeretném, hogy Szily nemcsak a sebes forgató agarak, de a győzősek közt is nyerjen, mert a Rolla sokadéknylon végre leveri a Huszárt.

Később versenyfutáson Pestmegyében csakugyan a Rollan győzött. — Az ötszáz forintot később csakugyan megkaptam.

Debreczenben vagyok, a ház előtt álldogáltam, midőn egy tisztességes éltes uri ember nevem után kérdezősködik.

Na ez — gondolám — az öreg Gulácsi, most majd megpirongat a Szarvas áráért.

— Én vagyok — mondám — kedves hátyám, kit keresni tetszik, s az udvarban ülőhelylyel kínáltam meg az öreg urat, megvallom: szorongatott kebellem.

— Én azért jöttem, hogy azon tettét uramöcsémnek, hogy a fiamnak a Szarvast

eladta: megköszönjem. Fiam tartozását im általadom; én a Szarvast négyezer forint adóság kifizetésével sajátíthattam el fiamtól.

Négy óra hosszat agarásztunk ülve a széken az öreg urral.

Később Elek Mihálylyal találkozva, elbeszéli a futást, mely Pozsony mellett Gulácsi és Recsky agarai közt lefolyt. Recsky 100 aranyas kihívást tett hirlapilag agarára. A két Gulácsi elvitte a Szarvast. A Szarvas és Recsky Mintája futott. A Minta elvesztette a nyulat, a Szarvast is, a Szarvas a buczkákban maga elfogta a nyulat. Levert agárral Gulácsit reá nem lehetett birni, hogy futtasson.

Az én hiremet, s nevemet a Gulácsi-aknak, s Szarvas agaramnak köszönhetem, szakértelemmel idomitották s gyakorolták agaraikat, több megye versenyeiről mindig mint győztesek tértek vissza.

Ez idő tájban Elek Mihály 100 frtos fogadásra hívott ki. Azt feleltem Miskának: „in recognitionem juris dominalis“, elég lesz egy huszas is. Ki is mentünk Domahidy, Gázsi, Elek Salamonnal a péresi homokgyepre, négy nyulon a Miska agara egyet fordított, elhoztam a huszast.

Ugyaneznap estéjén fogadás történt Gázsi, Bogár, Elek Salamon Tigris és az én Tündér agaram felett. Mindegyiknek

az első nyulon — mennyire lehetséges — egy területen kellett futniok.

A Tigris eleresztettük először le.

Dézsy Imre szalasztott velem. A Tigris sebesen huzódott a nyulhoz.

— Mindjárt beéri! — kiált Dézsy.

— Még nem, — felelém, na most érte!

Ismét beérte háromszor és elhajítódott a nyultól.

— Mindjárt megfogja.

— Már soha, — felelém.

A Tigris felvágta a farkát, a nyul elment. A Gázsi Bogara győzős lévén, „Per longum et latum“ elfogta a nyulját.

Következett az én Tündérem futása.

Én megtudtam, hogy egész éjjel a Tündér lakodalmazott, át volt szakadva, tehát felhívtam barátimat: elégedjenek meg, ha írásban kiadom, hogy jobb az ő agaraik, mint az enyém, de nem futtatok.

Ez alatt telt az idő, számitottam, hogy agaram éjjeli munkásságát kipihente, míg Gázsi zaklat, hogy futtassak, mert különben kifogásom nagyon tarka szint fogna magára öltetni.

De ha már így van? Jancsi, tedd le a Tündért, menjünk futtatni.

Nyul ugrik, nagyon éri a Tündér, a szent-mártoni temetőről visszaveri, felénk jön, négy kuvasz kergeti, a Tündér kissé

meghökken, majd elhajt a kuvaszok mellett, és Erdődy, Elek Sali előtt triplázva vágást ad: elfogja!

— Nem ér semmit! — kiált Sali, — konyhás agarad van.

— Azt sem tudod Sali, hogy az agár jóságához a jó kapás is főkellék, mert különben „Quid invat aspectus, si non concedá-tot usus?”

De Elek Sali csak kiabálta, hogy „konyha agár.”

— Ejh! — felelém végre:

„Mond meg Sali a Nyirnek,
Hogy Biharvármegyében erős Nagyvárad,
Hol Berettyó vize foly, gyakran megárad.
Kovácsi Peterddel, Pazon hátrább marad,
Felvágja agara farkát, ha fárad.”

*

Csanády Sándornál voltunk. Bernáth Gidának, ki szintén jelenvolt már, nagyon megtetszett a Flóra és elkezdte tőlem kéregetni. Sok ideig nem szabtam árt a Flórának; gyönyörködtem a két vadgalamb színü agaraimban.

Csanády azonban a vacsoránál azt mondja, hogy „megkell adni, hogy olyan sok jó agara sohasem volt Imre bátyámnak, mint most, azért adja oda Bernáthnak a Flórát az én becsümlre 80 forintért.

— Hol van az megírva, hogy én agaramat ellenségem becsüje után adjam? — kérdém.

— Két muzsikáló órám van a falon, — kezdé ismét Csanády, — válaszszék egyet a Flóráért, a kis Piroska leánya mint megörülne annak.

— Ha egy óra volna csak, a leányom kedvéért odadnám a Flóráért, de így nem tudok választani, mert az egyiken kedves Ferencz királyom kos orru lovon van lefestve, a másikon Zrinyi Miklós szigetvári kirohanása van festve, ha ez utolsót választanám: jó királyom megharagudna; így órát nem választok, menjünk — mondtam Gidának — feküdni, mi hamarabb megegyezünk.

Ugy is lett.

Bernáthnak — nem úgy, mint Csanády tréfásan mondta — szivességéből 80 forintért általadtam a Flórárt. Megköszönte Bernáth és nemsokára egy 60 forintos, Bernáth czimerrel vésett tajtékpipát küldött emlékül.

*

Kevés idő múlva az elsoroltak után a pankotai szélmalomnál kezdtük az agaraszatot. Jelenvoltak: Csanády Sándor és József, Benyiczky, Bige Károly és többen.

Az első nyul a Tündér elől kelt fel, de bement vágás-billentés nélkül az erdőbe.

E szalasztás után tizenegy nyulat fogattunk, melyeken mindig a Tündér primázott; elfáradva, a lovas után kullogott, sőt le is feküdt, meg felkelt, annyira lefuttotta magát. Féltvén a tapasztalatlan és ingerkedő nyelvektől agaram becsületét, (mit többen nem volak képesek felfogni,) felszólalék :

— Ki fogad velem, hogy Tündér agaram, ha nyul ugrik, azt be nem fogja érni. Hatan fogadtak rögtön, ők állítván, hogy de bizony befogja érni.

Bizony a költött nyulat nem hogy be nem érte, de el is fogta a Tündér. Mindjárt megrohantak tömegesen, hogy fizessem az egy egy huszast.

— Először nem fizetek, — felelém — mert én arra fogadtam, hogy ha a Tündér előtt kél a nyul, azt ő be nem éri és nem arra, hogy a többi agarak előtt kelt s az általok nem ért nyulat is kénytelen lesz beérni és még el is fogni; tehát ez a többi agár nem agár.

Másodszor nem fizetek, mert minduntalan fogadási kihívások vannak s soha sem látom, hogy valaki fizetne is, midőn vesztett, ez csak olyan Maulmacher tempo, mit a dicsekedők vettek fel.

Elhallgatott a henczegő publikum.

Végre Benyiczky szólalt meg, hogy

800 darab suldelékéből 100 darabot ad választva a Tündérét.

Nem adtam. Nemsokára a komondorok az inát keresztül szakították, agármag-nak ajándékoztam az öreg Erdődynek.

*

A meghalt Patay András meghívott Dadára. Elmentem, ott találtam Recskyt, Vay Ferit, Vay Gézát. Sorshuzás alkalmával a Vay Lóduly agarával esett össze az én Huszár agaram. (A Badár körömbaj miatt otthon maradt, pedig az jobb volt.) A nyul a Lóduly előtt távol kelt fel, nem érte, a Huszár csakhamar elhajtott mellette, beérte és kevés forgatás után megfogta.

Vay Gézával egymás mellett futtatunk; „mit látott öcsém?” kérdém.

De nem szólottam előre a birák szávaiba. Ők még egy nyulra akarták futtatni, mivel azonban nagyon is leverte a Lódulyt és a talpai, körme is meglévén sértve, nem akartam, hogy mindkét agaram sánta legyen, tehát nem engedtem tovább futtatni.

Még azután három pár agár futott, de egy sem volt képes beérni a nyulját.

Este Recsky annyira felizgatta ingerlő beszédjével véretem, hogy egy pár dézsa vízzel locsoltak ismét fel. Ők reggelig mulattak, én lefeküdtem s hajnalban titokban hazamentem.

* * *

Ezen szemelvények a jó öreg Nadányi Imre naplószerű emlékiratából, élénk világot vetnek az akkori idők viszonyaira, a mint ezt már jelen fejezetünk bevezető soraiban is kiemeltük.

De még sokkal classikusabban és valódi irodalmi magaslaton énekli meg az ötvenes és hatvanas években hulmináló fénykorát hazai agarászatunknak az a szép költemény, melyet „*Mindszenti*“ név alatt *Szikszy Dániel* szintén jeles agarásznak (a nagyvárad kir. törvényszék egykori kiváló bírója) szerzett és tett közzé a kitűnően szerkesztett „*Vasárnapi Ujság*“ 1850. évfolyamában.

E classikus szépségű költeményt egész terjedelmében közöljük a következőkben :

AGARÁSZ ÉLET.

Első szakasz : KIINDULÁS.

*Egyikén az Alföld téres pusztáinak,
Melynek sikrónái mértföldekre nyulnak,
Hol egymást váltja gyep, vetés, ugar, parlag,
Egy agarász csapat kedélyesen ballag,
Férfias alakok, kerek kis kalappal,
Sas-, darutoll, árvalány-haj bokrétákkal,*

Szakálluk épp, mint az Isten teremtette,
— Ezeket a divat-bélyeg be nem vette —
Körmön font karikás kanyarul vállukon,
Mellyet Ujvároson Kéczeli Bandi fon,
S a kurta pipaszár deres bajusz alól
Bodor füstöt bocsát — finánczolatlanul.

Köztük egy vén bajnok — megmondom a
[nevét, --
Jó Recsky Bandi az, ha hallottad hírét
Antik szobor, ama tüzedzett anyagbul,
Melyen az időnek foga sem könnyen dul ;
Mellette, véle, egyöntetű pajtássá,
Korszenvedélyben és kitartásban mása,
Egy példány színtén az apák szebb korából :
A kedélyes öreg Lángius*) lovagol.
Heves versenylársak kint a futó gyepen,
De szíves barátok a komoly életben

— Fiu! nézd meg e két telivér öregot,
Mert hidd ei, e fajnak magva is kiveszeit
S amint korunk nekidült a süllyedésnek,
Ily férfiak majd csak hagyományban élnek,
Máskor más faj lép a réginek helyére,
Korcs és bitang, mint volt, jött-ment apjavére.

— Nézd, ott a balszárnyon egy angломán
[gyerek,
Veres frakk — s köcsög -- kalapban didereg.

*) A fiatal lelkű szeretetre méltó öreg Nadányi Imre

*Ikráttan lábszára, feszes szarvas bőrben,
Csak úgy lötyög-fityeg a kapnis stibliben.
Orra czinkét fogott, de jó még e helyen,
Hogy nincs kopasz ajkán amit elkeverjen.
S ez egy történeti nagy név örököse,
Ha látná, sirjában fordulna meg őse!*

*Az öreg Lángius oda-oda tekint,
Fejét csóváltatván, a szomszédjának int
S felsóhajt, mert keblét nehéz bu terheli:
„Hej! hej! Bandi pajtás!” — a többit elnyeli,
De bár szemét sem füst, sem dör nem csipte
[meg.
Ősz pilláin mégis egy fényes gyöngy remeg . . .*

*De a közép faj is van képviselve itt,
Mely hiven őrzi még a mult kor elveit,
Saját ősi telkein szánt-vet függetlenül,
Mig más hín fény és kövér zsoldért hevül,
Csak néha már tágit — elunyja a sokat,
Idő, körülmény, ló, nyeregben válogat,
Unterziehot visel, párjával huz inget
S ha esni kezd, s szél fu, már haza tekinget,
De van még benne szív, erő, kedv, akarat,
Idomit jó vadász lovat és agarat
S ha aztán jó lovon, délibábos pusztán,
Tünő fellegárnyként repül a nyul után,
Kigyult arcán kétség, remény, vágy lelkesül,
Hah! keble mint tágul a puszták szelétül.*

Majd este pattogó kandallója körül
Vig kedvü czimborák zajos körében ül,
S ujra meghajtván az elfogott nyulakat,
A tréfás vitáknak vége alig szakad,
Vagy bár magánosan felszított tüzénél
Jó izün hallgatja, mint zug kívüül a szél.
A már-már kialvó, hamvas parázs felett,
Tündér álmokat sző a méla képzelet,
S ha mérgesebben felsüvölt a fergeteg,
Az ablakot fagyos hóval zörgetve meg:
Mélyebben fészkei magát karszékében,
S otthonos kényelme bájos érzetében
Friss lánggra gyujtja felpislogó üszkét,
Mondván: „Deus nobis hacc otia fecit!“

E faj az, melyet én nevezek suk vérnek,
Melyet ill Csanády s Torma képviselnek.
Csendes, de jó véri szenvedélyes fiuk,
Jó Lepkefajukra tulságosan hiuk.
(Ám sértsd Peniczilus vagy Rolla*) emlékit,
Tudom hetekig nem kötnek veled békét).
Egyébként mindkettő, mondjon más mit akar,
Talpig beczületes, tisztakeblü magyar!
Jellemök romlatlan egyenes-lelkület,
Őszinte nyill-kedély ős vendégszeretet.
S mint nem képes semmi varázs ingatni meg,
Független önállás, vagyon- s erkölcsileg.

*) Csanády József ismert agarai.

*Van még itt egy lovag, pedig a javából,
Nyilt melle nézd, fagyos széllel, hóval daczol,
Tollas kalap, göndör hajusz, tömött szakáll,
Kihívó arcza nyilt vonásához jól áll.*

*Mindenki úgy felel, ha kérded hogy ki a'
Gázsi, a természet el nem fajzott fia!*

*Törhetlen ős erő, nyers eredetiség,
Kiben az ifjuság tüze még most is ég.*

Egy még ama „Ne bántsá a magyart“

[fajtaból,

Kitől, ha haragszik, jobb, ha maradsz távol,

Sőt még ha mulat is, tüskés jó kedvében,

Tanácslom, hogy vele bánj szőrementében,

De bár nem hajladoz kaczer pukkedlikkel,

Tud lenni hü, szilárd, lovagias, ha kell.

S ha egyszer komolyan szót vagy kezét adott,

Fejed s vagyonodat bátran rá bízhatod.

Nem hizeleg s szilaj, de biztos egy szóval:

Egy ős magyar typus fény és árny oldalával,

Melyről megírva van: hogy jussát nem

[hagyja,

De ha vele jól bánysz: ingét is od'adja.

Hát e merész lovast itt barna képpel,

Miért nem mutatom be együtt a többivel?

Ez a sorozatban elől kapná részét,

Ha nem követ vala el egy „Crimenlaeset“

Ellős agár alá tett kopó kölyköket.

Vadász codex szerint ez becsületsértés;

Természet elleni bűn, vérfertőztetés.

Délczeg szarvas aiá tehetsz vakondokot,
Varju fiat sasnak, oroszlánnak poczot,
S inkább olthatsz nemes ananászba tököt,
Mint szopni tégy agár alá kopó kölyköt,
Hogy e lovagias állat nevelje itt
Az orgyilkos vadász szagláló kémeit!
Ha rossz agarad van, huzasd kutgémre fel,
De ily lealázó sértést nem érdemel.

De tán használni fog dorgáló szózatom,
Azért bár most kizárt nevét eihallgatom,
Ha benne újra felbuzdul az ősi vér
S kopó tévelygésből az igaz hitre tér:
Aranykönyvünkbe, mint megtérő bűnösét,
Beirjuk jure-post kriminii nevét.
Mig így ismerkedünk, a csapat az alatt
A borzas tallókon jó előre haladt.
A lovasok előtt négy vagy öt lépéssel
Száguldua két selyemszörű agár figyel!
Egyik angol, fehér, zsemleszin foltokkal,
Magyar faj a másik, hamvas-fehér nyakkal.
Az „Maggi“ a veres frakkos a gazdája,
Ez „Szarvas“ a régi Ráday fajtája.
Szép példány mindegyik, tüzzel-vérrel teli,
Mindegyik a fajtát méltón képviseli
Vékony orr, tüzes szem kiülő homlokon,
Gümös izomcsoport a vastag czombokon,
Széles kereszt- s farcsont, tág mell, tömölt
[derék,
Mutatják, hogy nemes, telivér nemzedék.

Második szakasz: A HAJTÁS.

Hogy fel s alá járnak, van egy órája már,
Békétlenkedni kezd, lovas, ló és agár,
Előveszik többen szokott fogásukat:

Egyik nagyot köhint, a másik csattogat.

Nótája van ennek, amelyre rendesen

Nyul ugrik, azt fuja magába csendesen:

„Tudom már én, mi a baja“ mond a har-

[madik,

„Gyujtsunk rá, hol van az Esztári trafik?“

Kiállt ez, némelyik leszáll a lovárul

„Hol van az a nyul? had ugorják az a

[nyul...“

De nemcsak a lovas, a ló is nyugtalan,

Reszket, toporzikál, valódi láza van.

Sőt türelmetlenek magok az agarak,

Futó ballangóra*) majd meg nem ugranak,

Csak Langius hallgat s mosolyogva néz körül.

E szük vidékre nem jött ő véletlenül.

Hiszen van gyáva nyul elég a kert alatt,

Hol a pecsenyéző agarász hajtogat.

De most kivált, olyan derék nyul kell neki,

Mely magához btzva fekszik a gyepre ki.

Megszólal: „Uröcsém? abb'a leppentyüben!

Forduljon egyet ott a gyepfenékben,

Ott ugyhiszem lesz nyul!“ S im a gyp-

[szélinél

E szóra egy veres kis kurta nyul kikél.

*) A nép nyelvén ördög szekér.

*Játékosan farát felhányja — majd leül
S kedélyesen egyet simit fölén felül.*

„Ahá!” — mond Langius*) — „ezek már
[jó jelek,

Csakhogy itt vagy jiczkó, téged kerestelek!”

*E közben egyhangu „Hajrát!” zug a csapat,
S mint egy vezényszóra mind előre kapat.*

A dolgot a füles nézi csak félvállról,

Mig „Maggi” mint kilőtt golyó reá gurul.

Bevárja csendesesen öt vagy hat ölnyire,

De már ekkor nincsen a tréfa inyére.

Kihajítja magát s villámgyorsan rohan,

Rohan az erdőnek, hol a positiója van.

Hajrá te! Rajta te! hangzik mindenfelől,

Nyomul a két agár, Maggi mindig elől,

Sebesen szedi be, behuzza, pedzi már,

Megvágja! „Hah! brávó! brávó! ez már

[agár!”

Kiált a Maggi párt, megint elől esik,

*S még egyet vág, míg a Szarvas**) felérkezik,*

De már ez ekkor felhuzott a Maggire,

Ugy hogy, ha még halad a nyul pár ölnyire,

Talán le is rója — most a vágás után

Előre jön s nyilként terem a nyul hátán,

De Maggi sem tágit, vágást a vágásra

Visszaad, s a fülest veszik karikára

Midőn azt hinnéd, hogy ez végkép veszve van,

Kiveri közülök magát hatalmasan,

*) Egy tapasztalt agarász-vadász neve.

**) Agár neve.

Kihuz előttök husz-negyven-ötven ölet,
S ujult erővel a kis erdőnek siet.
Mert a positiós nyulat, ha ösmered,
Tudod, irányából hogy azt ki nem vered.
Inkább zsinórba kész magát véletni fel,
Mintsem menekvésí partjáról térjen el.
Utóljára egy nagy vágást a Szarvas tett,
Melylyel szokatlanul, a nyulról leesett,
Maggi maradt elől, övé a feladat
Behuzni újra a menekülő nyulat.
Fel is halad reá egy bizonyos közíg,
Melyet beszédni még váltíg erőlködik,
De már nem bír vele, csak folyvást taszítja
S lassan maradozva, a nyulat kinyújtja.
Mint egy lokomotív, a Szarvas felrobog,
Felhuz reá, mellé megy, s vele összefog.
„Na most! most válik el!“ a két agár között
Nemes verseny fejlik a győzelem fölött.
Felvillanyozva van az egész lársaság,
A lázas inger a legfelsőbb fokra hág.
Langius bezzeg a vén szürkét szoritja,
Ki ki a védenczét nevéről biztatja,
„Hajrá Maggi! hajrá Szarvas!“ hangzik
[körül,
Minden arczon kétség, remény, félelem ül;
Söt érzi Maggi is, hogy a váltáság közel,
Hogy minden e percztől függ, s reá sok szem
[figyel.
Minden erejét még egyszer összeszedi,
Kissé kitart, s magát könnyen nem engedi.

De mindhiába, elszakad a czérnája!
 Szarvas kimegy szépen s messzire le hagyja,
 Még egyszer a nyulat átvágja Magginek,
 De ez labétol csak s nem árt már senkinek
 Pedig az erdő is közel — a nyul halad!
 Szarvas belátja, hogy lankadni nem szabad,
 S a Maggit egy végső erőfeszítéssel
 Lehuzza s a nyulat zsinórba veszi fel
 . . . Az üldöző csapat most összeérkezik,
 Lóról leszállnak, azt körülvezetgetik;
 Megemlegetik a lihegő agarat,
 Szemlére veszik, és felkötik a nyulat.
 Egyik nyeret szorít, másik pipára tölt,
 Amaz szárán tartva lovát, a gyepre dőlt.
 Leoldja Gázsi a kis szalmás üveget,
 Belőle mindenki jóizen csepegtet,
 A papramorgóhoz óvó ellenszerül
 Egy kis puha kenyér s pogácsa is kerül.

*

A lélek is repes bennem, ha nézem át
 Ez edzett alakok ép csoportozatát,
 S ti is halvány ifjak, kik nagyvárosokban
 Lézengtek elsatnyult pipaszár lábakon,
 Kikben elfásult a sziv, a lélek beteg:
 Ujjá születni e körökbe jöjjetek.
 Mi van a városon? zaj, szennyes utca-por,
 Feszés gög, cifra büin, hazug, fényes nyo-
 [mor.
 Itt — a mezők virágillatos szellője,
 Ott — penészes bureauk dohos levegője,

*S a sikra boruló égboltozat helyett
Egy keskeny kék szallag a szűk utcák felett!
Itt tomboló élet, szilaj, vidor kéje,
Zengő bokor ezer hangu dalzenéje,
Ott szemetes gyepűn korhadt fűzfaágról
Egy rheumás veréb rekedten csiripol*

* * *

Recsky András és Nadányi Imre agarászok mellett az országban igen sok jeles agarász volt. Sebess György, Jeney Józsi, a Gázsyak, Csanády Józsi, a Gencsyek általában, a pestmegyei Halászkok, Jármayak, Vojnichok és még számosan.

Az agarászatok a hatvanas és hetvenes évek elején a magyar középosztálynak találkozói voltak. Rendesen minden nagyobb szabásu agarászatot táncmulatság követett, hol a fiatalságnak a szórakozásra bő alkalma nyílt s így ösmerkedtek össze a különböző megyebeli családok.

Hiresek voltak a biharmegyei sóstói agarászatok. Nemcsak biharmegyei agarászok vettek ebben részt, hanem az ország nevezetesebb agarászhaj is. Mert az elősmert tény volt, hogy Biharmegyében nemcsak jó agarászok, de nagyon jó agarak is voltak.

Szunyogh Berti, Beöthy Andor s a *Nadányiak* álltak ezen agarászatoknak az élén s nemesak agarásztak, hanem az országot érdeklő komolyabb eseményeket is megvitatták; mert bizony nagyon sokszor az agarászat csak ürügy volt politikai összejövetelekre.

Az 50-es évek s a 60-as évek elején az elnyomatás korában országunk jelesebb politikusai *Tisza Kálmán*, gróf *Andrássy Gyula* és báró *Podmaniczky Frigyes* és több előkelő politikusaink csak vadászás, de különösen agarászás közben jöhettek össze s tárgyalhatták a fontosabb politikai eseteket.

Nagyon sokszor megtörtént, hogy a nyulhajtasnál nem az agár futásában győnyörködtek, hanem lehet, hogy magok közt talán épen a legfontosabb politikai dolgot döntötték el.

A 70-es években a nyomasztó gazdasági viszonyok, továbbá a mindinkább lábrakapott fényüzés folytán a középbirtokosaink serege ősi jellegéből és szokásai-ból kezdett kivetkőzni, a fényüzést nem bírja és a középbirtokosság rohamosan

tönkre megy, a gentry pusztulásával az agarászat nemes sportja is kezd hanyatlani.

Azonban körülbelül egy évtizede, hogy az agarászat igaz, egész más irányban újra fellendült s a már pusztuló félben levő sport ismét sok jó és bátor lovast nevel.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

A KÖLYÖK.

A szuka agár rendszeren másfél éves korában kezd tüzelni, ha az agarat futás közben valami megeröltetés nem éri. Az agár rendszeren egy esztendőben egyszer tüzel és soha többször. A tüzelés rendszeren 10 napig szokott tartani s ezen idő alatt a legnagyobb gonddal kell őrizni a szuka agarat, nehogy más kutyával összeadja magát. Kölykeit 9 hétre hozza a világra, rendszeren 7 vagy 9 kölyköt, de megesik sokszor, hogy 13-at is, sőt hallottam esetet, hogy 16 kölyköt hozott világra.

A régi agarászok azt tartják, hogy a jó vérből származott szuka agár vagy nem szokott egyáltalában sohasem tüzelni, vagy pedig 3—4 éves korában s ezen jelenséget az agár jóságának tulajdonítják. Azonban a dolog valójában úgy áll, hogy az agár a tulhajtott futásban megerölteti magát,

méhe megreped, s nagyon gyakran az egyik, sőt sokszor mindkét petefészke elpusztul s így nagyon természetes, hogy tenyésztésre képtelen lesz. Néha a petefészek nem pusztul el, de azért az örökös erőltetett futás következtében teljesen be nem gyógyulhat s csakis akkor áll be a tökéletes gyógyulás, midőn az agarászatot abban hagyják. Rendesen 4—5 éves korában az agarat penzióba szokás tenni és pihenése közben a petefészek teljesen be gyógyulhat, s így az agár tenyészképessé válhat.

Ha valamely agarász elsőrendű szuka agarával már 2—3 éve agarászott, s a szukára a tüzelés ez idő alatt nem jött rá, ha egy jó nyulhajtás után kutyáját megfigyeli, mindjárt észreveheti, hogy agara véreset vizel, miből a praktikus agarász rögtön következtetheti, hogy agarának petefészke sérült meg, s ez az oka, hogy daczára, miszerint szukája már 3—4 éves, a tüzelés még sem jött reá.

Ha az ily szukától kölyköt akarunk nevelni, praxisból ajánlhatom, hogy az ily agarat egy évig pihentetni kell s több.

mint bizonyos, hogy a tüzelés az agárra reá fog jönni. Megtörténik azonban, hogy daczára a hosszú pihenésnek, a szuka soha sem tüzel s ekkor teljesen biztos, hogy a szuka agárnak tuleröltetett futás közben mindkét petefészke megsérült s lassankint elpusztult s így az agár tenyészképtelenné vált. Ez az eset azonban a legritkébbak közzé tartozik, ugyannyira, hogy én csak egyetlen egy esetet tudok. Nadányi Miklós barátomnak van ugyanis egy igen jó vérből származó Fruska nevü agara, mely agár az elsőrendü agarak közzé tartozott, azonban egy jó sziki nyulon megszakadt, s ekkor pusztulhatott el mind a két petefészek. Már 10 éve tartja ezen agarat, mindenáron kölyköt akarván tőle nevelni, azonban sajnos, mindezideig nem sikerült, s azt hiszem, nem is fog sikerülni soha. Pedig nagy kár, mert az a faj agár pusztuló félben van, a sárréti agarászok szomorúságára.

A párzásra a lehető legnagyobb gondot kell fordítani. Vékony, peneczilus és hibás testalkatu szukától kölyköt nevelni nem szabad, bármily jó volt is maga az

anya, mert az ily anyától származott kölykök hibás testalkatúak, deformisok lesznek, s ritkaság számba megy, ha valamelyikből csak meglehetősen agár is válik. A szuka agarat tehát, melytől kölyköt akarunk nevelni, alaposan meg kell választani, hogy anya-kutyának minden tekintetben megfelel-e? Fő kellékei: hogy ősei jó vérből származottak és jó agarak legyenek. — A szuka legyen jó mély, erős dongázatu, élénk villogó szemü, jó rövid, összesujkolt, úgy, hogyha egy szakértő agarász reá néz, elmondhassa, hogy testalkat-részei összhangban vannak, szabályosak, agarász nyelven szólva: „mindene együtt van!”

Viszont a kannál fő súlyt kell fektetni arra, hogy ősei szintén jó vérből legyenek s maga a kan is jó agár legyen. Nagy gondot kell fordítani arra, hogy a kan agárnak a dereka hosszu ne legyen, hanem jó rövid, összesujkolt, mert a kan leginkább a hosszu derekat örökíti át ivadékaire, s azt nagyon jól tudjuk, hogy a tulhosszu dereku agárban hatalom nincsen. Fő gond fordítandó arra, hogy testvér testvérral, anya fiával, sőt még unokatest-

vérek se pároztassanak össze, mivel az ily alomból nyert ivadékok mindenféle kutyabetegségnek kivannak téve a vérfer-tőzés következtében, s határozottan állit-hatom, hogy az ily ivadékok jó agarak sohasem lesznek. Ha a fajt fent akarjuk tartani, úgy néha-néha* ugyanabból a vér-ből származó kan-agárral, melyből a szuka származott, de másod unokatestvérnél köze-lebbi rokonságban a szukával nem áll, kell a tiszta vér fenntartása szempontjából, — szuka agarunkat párosittatnunk.

Ösmerek olyan agarászt, a ki a maga fajagarát a világon a legjobb fajagárnak tartja, s örökösen beltenyésztést alkalmaz s csodálkozik, hogy az erős, robustus faj agarai elcsenevészedtek, elsatnyultak, ugy-annyira, hogy agárnak már alig lehet ne-vezni, de azért nincs rá eset, hogy reá lehessen venni a tulajdonost, hogy aga-raiba új vért vigyen be. Valahányszor én erre figyelmeztetem, tele tődövel mindig azt vágja vissza, hogy a régi jó fajt fent akarja tartani, azt semmi áron, semmiféle idegen kannal el nem rontja. Így aztán az igazán jó faj agara előbb-utóbb végleg elsatnyul.

A tul sebes szuka agárra nem ajánlom, hogy szintén tul sebes agarat bocsásanak, mert az ilyeneknek az ivadécai véghetetlen sebesek lesznek, azonban sajnos, sebességök 300 vagy legfeljebb 400 ölig tart. Tehát a tulsebes szukára mindig tanácsos egy igen jó erős, elég sebes, de a mellett kitartó kant bocsátani; az ilyen agarak után az ivadékok igen sebesek, a mellett elég szivósak lesznek arra nézve, hogy egy jó sziki nyulon is diadalmaszkodni képesek legyenek. Versenyre csak az ily agarakat ajánlhatom, mert ezek rövid és hosszú distantián is képesek megmutatni, hogy diadalmasan hajtanak, nem úgy, mint az előbb említett agaraktól származott kölykök, melyeknek dicsőségek mindössze 3–400 ölig tart. Lassu agarat lassu agárral párosítani szintén nem czél szerű, mivel ivadécai, több mint bizonyos, hogy lassuk lesznek. Biztos, jó, azonban karakterére nézve, ha nem elég sebes szuka agarat, igen gyors kan agárral párosítjuk, ezek ivadécai rendszeren elég jó agarak lesznek. Telivér jó magyar szuka agarat legjobban szeretem, ha telivér angollal páro-

sitjuk; ezeknek az ivadékaik igen jó agarak lesznek, melyeket versenyre reménynyel tranirozhatunk, sőt még a háromnegyed angol vért is szeretem. Azonban a teli vér angol tenyésztést jólélekkel senkinek sem ajánlhatom, mivel telivér angol agarakkal nálunk csak október közepéig lehet agarászni; mert ha egyszer a nyulnak, mint mondani szokás: „a dér megcsipte a farát,“ azaz, ha a nyulak futásokban megerősödnek, a telivér angol azt egyszer-kétszer utoléri s midőn látja, hogy nem bír vele, egyszerűen megáll. Sokan mondják, hogy versenyt csakis telivér angol agárral lehet nyerni, a mi azonban igen téves hit, mert a verseny-agarászatokat az országban október végén, a nagyobb szabásu versenyeket pedig november közepe táján szokták tartani; s ilyenkor telivér angol agárnak való selejtes nyul már ritkán akad, nem mondom, hogy novemberben is a telivér angol agár a jó sebes magyar agarat avagy az angol-lal keresztezett félvér és háromnegyed vér agarat egy selejtes nyulon le nem pointirozza de a ki versenyre megy, az ne számítsion arra, hogy agarának selejtes nyul keljen.

Mindezekből én azon következtetést vontam le, hogy telivér angol agarakat csak keresztezésre használhatunk sikerrel.

A telivér angol szukának ha jó magyar agárral párosítjuk, ivadékai szintén jók lesznek, de sohasem olyan jók, mintha jó magyar agarat telivér kannal párosítunk. Ennek az oka nézetem szerint az, hogy a szuka a jó tulajdonságokat mindig jobban átörökíti, mint a kan, pedig az kétségtelen, hogy a magyar agárban sokkal több a jó tulajdonság, mint az angolban.

Miután könyvemben legfőbb czélom az, hogy azt irjam le, hogy hogyan kell a jó verseny-agarat nevelni, tehát szükségesnek tartottam ösmertetni, hogyha valaki jó és a szószoros értelmében verseny agárra akar szert tenni, azt mily keresztezés után érheti el. Ha szuka agarunk megkölykezett, a kölyök meghagyásánál a következőkre figyeljünk. Régi dolog az, hogy az állatok természetökre nézve rendszeren a nagyszülőkre ütnek, tehát színre nézve, ha van olyan kölyök, mely a nagyszülőre ütött s a nagyszülő kiváló jó agár volt, ugy azt okvetlen meg kell hagynunk.

Továbbá rendszeren mindig van az alomban egy, a melyik jóval nagyobb és fejlettebb, mint a többi. Ezt is okvetlen megkell hagyni. Továbbá figyeljük meg, hogy a kölyöknek vagy egyenes, vagy pedig balra hajlott farka legyen és oly kölyköt soha ne hagyjunk meg, melynek farka jobbra hajlik, mert még igazi jó agarat agarász nem látott, melynek farka jobbra hajlott volna. Az igazi jó agárnak a farka tehát vagy egyenes, vagy pedig balra hajlott.

Ajánlom még, hogy ha lehetséges, csak egyszínű kölyköt hagyjunk meg, mert azokhoz mindig több bizalom lehet, mint a tarka-barka színű-agarakhoz. A szuka alatt két kölyöknél soha többet ne hagyjunk; mert két kölyköt a szuka nagyon szépen és jól nevel, míg ellenben ha többet hagyunk alatta, a kölykök satnyák lesznek, az anya pedig nagyon megsínyli a szoptatást.

Sokan vannak agarász bajtársaink között olyanok, akik midőn agaraik megkölykeznek, az agár-kölyköket vizsla, komondor, neufundlandi, bernhardi s több efajta kuvaszok alá teszik, mondván, hogy

a kölykök hatalmasabbak és erőteljesebbek lesznek. Nohát ezt határozottan tagadom, s az ilyen kuvasz experimentálástól óva intek minden agarászt, mert igazi jó kölyköket csak agár maga nevelhet.

A dajkaságba adott kölykök, ha bármily bőtejü kuvaszt szopnak is, mindig satnyák és csenevésznek lesznek. Figyelmeztetek tehát minden agarászt, hogyha azt akarja, hogy jó agárkölykei legyenek, kuvaszok alá azt dajkaságba soha ne adják, hanem azt mindig az anyával szoptassák. Ha esetleg az anya-agártól kölyköt nem akarunk nevelni, a kölykeket negyvennyolczórágig okvetlen alatta hagyjuk, hogy anyjukat jól kiszophassák s csak azután dobjuk el, nehogy az anya-agár tejlázt kapjon, mert tejlázban az anya igen könnyen elpusztulhat.

A meghagyott agár-kölyköt az anya alatt nyolcz hétig kell hagyni. S ezen idő alatt az anyát lehető legjobban kell táplálni, hogy bő teje legyen. Négy hét múlva a kölyök-agarat frissen forralt langyos téhén tejre kell kapatni. Nyolcz hét múlva, midőn a kölyköt elválasztottuk, forralt lan-

gyos tehén tejjel naponta kétszer etetni kell, este pedig rántott levest és piritós kenyeret lehet a kölyköknek adni.

Megjegyzem, hogy annyit kell adni a kölyöknek, hogy az mindig oly kövér legyen, akárcsak egy vizsla kölyök. Midőn a kölyök az öt hónapot betöltötte, ha azt akarjuk, hogy igazi jó agár váljék belőle, a következőképp kell etetni. Reggel forralt langyos tejet piritós kenyérral, délben kevés lére főtt, vagy birkából, vagy marhahusból gulyást, este jó zsiros tápláló rántott levest. A gulyást változtatni lehet olyanformán, hogy egyik héten gulyást, másik héten pedig pörköltet. Az eledel készítésnél az lebegjen mindig szem előtt, hogy inkább keveset, de jót, mint sokat, de rosszat adni az agárnak. — Ha valaki a leirt módon eteti agarát, tapasztalásból mondhatom, hogy tiz agara közzül kilencz első rangu agár lesz.

A kölyöknek örökösen az istállóban ló mellett kell lennie, hogy a lovat megszokja. E mellett a legfőbb a kölyök nevelésnél az, hogy szabad tágas tere legyen, hogy kelően kijátszhassa, kifuthassa magát, ezért

tanácsos az agarat vagy tanyán, vagy pepig jó tágas udvarban tartani, mert zárt, szűk helyen felnevelt agárkölyökből jó agár sohasem lehet; izmai, tüdeje kellőleg ki nem fejlődhetik, s az ily agarak lomhák, lusták lesznek.

Tanácsos mindig két-három kölyköt egyszerre felnevelni, hogy azok egymással játszhassanak s így az örökös futkorázásban minden különösebb trainirozás nélkül izmaik és tüdejük hatalmasan kifejlődhesenek. Ajánlom tehát, hogy az olyan agársz, kinek kellő térség rendelkezésére nincsen, az agár neveléshez ne is fogjon, mert előre megjósolhatom, hogy a nagy gonddal és fáradsággal felnevelt agara beválni sohasem fog. Vannak sokan, kik kölyök agaraikat, hogy a nyulra ki ne kapjanak, megkolonczozzák. Nézetem szerint az agár megkolonczozása a lehető legrosszabb. Épen olyan, mintha a versenylovat békóban nevelnék föl. A megkolonczott agárnak két első lába elromlik s rendesen megpókosodik, mivel a lecsüngő kolonc vagy fadarab a szegény agár első lábait folytonosan veri.

Sokan a kölyök-agárnak napjában egyszer adnak enni s rendesen léfélét, s a gazdája annak örül, ha két oldalt hasa teljesen kipüffed s mikor fut, szinte zötyög benne a sok lé. Ez is a lehető legrosszabb. Vannak olyanok, kik agaraiknak hust soha nem adnak, hanem tejbe főtt tengeri kása a fő eledelök. S dicsekszik a gazda vele, hogy agarai mily gyönyörű conditióban vannak. Az így felnevelt agarak mind szalonnásak és zsirosak lesznek s nagyon természetes, a futást nem birják.

Ajánlom tehát, hogy aki igazi jó agarat akar nevelni, az elől leirt módon tartsa agarát. Igaz, hogy egy kicsit költséges, de kiadásait ilyenformán nyert jó agarai busáson fogják kárpótolni. Régi agarászok azt álitják, hogy az agárnak egyebet, mint rántott levest és kenyeret adni nem szabad, mert a hustól az agár elnehezedik és szopornyikát kap. Én pedig azt állitom, hogy a hus olyan az agárnak, mint a lónak az abrak, erőt és tüzet önt bele. Hustól soha meg nem szopornyikásodik, legalább nekem szopornyikás agaram soha sem volt.

Nem győzöm tehát eléggé ajánlani,

hogy aki igazi jó agarat akar nevelni, azt az én módszerem szerint tartsa s ami fő, szabad és tágas helyen nevelje. A midőn aztán az agár a tizenkét hónapot betöltötte, be lehet vezetni a vadászásra. Fialalabb korában nem ajánlatos, mivel a jól tartott és nevelt kölyök agár, tüzénél fogva nagyon könnyen örökre megszakadhat.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

AZ AGÁR IDOMITÁSA.

Minden más faj vadászkutyánál a vadászásra könnyebb az agarat bevezetni; mert jóformán az egész bevezetés annyiból áll, hogy a kölyök agarat egy biztos vén agárral kell legelőször a vadászterületre kivinni. Ez azért is tanácsos; mert az agárnak vérében van, hogy az előtte futó vadat üldözze s ha elővigyázók nem vagyunk, midőn az első felugró nyul után rögtön utána ered, azt inaszakadtáig üldözi.

Ezért kell a fiatal agarat mindig biztos vén agárral kivinni s fiatal agarakat magokba hajtani engedni nem szabad addig, míg legalább 8—10 nyulat vén agárral nem fogtak. — Ha a fiatal agarat — természetesen, ha már az egy évet elérte — agarászni kivisszük, ösztönéből kifolyólag a felugró nyulat azonnal üldözőbe veszi, illetőleg hajtja, de ezt, ha csak lehetséges, el kell kerülni, mivel nagyon sokszor elő-

fordul, hogy az igen tüzes fiatal kölyök-agár a forgatásban és kapásban gyakorlatlan lévén, vagy megszakad, vagy annyira lehajtja magát, hogy hónapok kellenek hozzá, míg teljesen kiépül.

A kölyök agarat vén agár mellett egy pár hónapig mindig vezetéken kell vezetni, s mikor a nyul felugrik, csak akkor szabadon bocsátani. Ezen vezetéken való vezetéken az agarász eléri azt, hogy midőn az agarával vezeték nélkül agarászik, az agár mindig a ló mellett, vagy legfeljebb a lótól 10—15 lépésnyire jár. Az igazi agarászt már arról is meglehet ösmerni, ha az agara jól megyen a ló mellett. Nincs utálatosabb az olyan agárnál, mely a lótól 3—400 ölnyire is elkóborol, de az agarász társaságra is kellemetlen az, mikor az agár-tulajdonos örökösen az agara után kiabál. Az ilyen fajta agarakkal vezeték nélkül agarászni társaságban a legkellemetlenebb.

Vannak olyan agarak, melyekről tulajdonosai azt állítják, hogy vezetékre venni lehetetlen; pedig az agarat vezetékhez szoktatni a legkönnyebb dolog.

Ha valamelyik agár vezetéken menni egyáltalában nem akar, azt kössük meg czorkára a czorkát pedig a jászolhoz. Eleinte az agár ugrálni s vonyítani fog, de későbben egészen lecsendesedik. Egy 24 óráig az ilyen agárnak sem enni, sem inni nem szabad. A 24 óra leteltével az enni-valóját tegyük az agár elé 5—6 lépésnyire s a czorkával vezessük az eledelhez s állithatom, hogy minden agár rohanni fog az ételhez. S midőn az ételét elfogyasztotta, kössük meg az agarat ujólag.

Másnap az ételt elibe kell tartani, az agarat a czorkával együtt vezetni, úgy, hogy az ételt már az udvaron adjuk oda. Ezt egy párszor ismételve, a legvadabb természetü agár is a legszebben megszokja a vezetéket.

Ezt azért tartottam szükségesnek megemlíteni, mivel az oly agár, mely vezetéken nem megy, a versenyből kizáratik.

AZ AGARAK IDOMITÁSA VERSENYRE.

Sokan azt hiszik, hogy a versenyre való idomitás abból áll, hogy agaraikat verseny előtt egy pár héttel jól tartják s akkor már mindent megtettek s véghe tetlen dühösesek, ha agaraikat a versenyen leejtik. A kik így gondolköznek, — pedig agarászainknak legnagyobb része így gondolközik, — óriási tévedésben vannak.

Az agárnak a versenyre való előkészítése éppen olyan nagy gondot, körültekintést és fáradságot igényel, akár csak egy verseny lóé. Az agárnak minden futását éber figyelemmel kell kísérni, a hajtásban az agárnak egy félrengézése se kerülje el az agarász figyelmét. Figyelje, hogy fogy a föld alatta, ha van helye az agárnak ki-ereszkedni. Hozzáteszi-e testét a földhöz, hogy azt szinte a mellével horzsolja? Meg-

nyulik-e? mintha ketté akarna szakadni? Figyelje tovább, hogy melyik agara előtt fut kevesebbet egyenesben a nyul, melyik forgat többet? Figyelje továbbá, hogy a vágások schwunggal történnek-e? megületi-e a nyulat, vagy csak csapkod hozzá, vagy pedig mint a szitát két oldalt pofozza? vigyázzon, hogy egyik agár, mely hátul van, miként huz fel az elsőhöz? szóval az agárnak minden mozdulatát figyelje, mert csakis így készítheti elő agarát a versenyre s ne fogja reá agarára, hogy jó, míg annak jóságáról tökéletesen meg nem győződött.

Versenyre addig agarat előkészíteni nem szabad, míg meg nem győződtünk róla, hogy az agárban kiváló tehetség van s megérdemli a bibelődést. A versenyre készítendő agárra a lehető legnagyobb gondot kell fordítani. Mindenek előtt szorgosan ügyeljünk etetésére.

Az eledele álljon a következőkből: Reggel minden agárra egy félliter tej langyosan piritós kenyérral, délben mindenikre körülbelül egy fél kilogrammnyi husból készült gulyás vagy pörkölt, azonban vigyázni

kell, hogy e két eledel túl sós ne legyen, mert a sóra az agár igen sokat iszik s ez megnehezíti a futásban. Este pedig jó zsíros rántás levest, szintén piritóssal.

Az agarak tisztántartására, különösen talpaira és körmeire, szintén nagy gondot kell fordítani. Az agarakat lókefével legalább napjában kétszer jól le kell kefélni, hogy azoknak szőre ragyogjon, talpát és lábujja közeit faggyuval mindennap bekenni, ennek azaz előnye, hogy nem engedi meg az agár talpát kikérgesedni, s így a kemény talajon is futhat az agár a nélkül, hogy talpát könnyen megsértené. Esős időben pedig a lábujja köze nem megy tele sárral s bocskort így az agár sohasem köt.

A fekvő helyére is nagy gondot kell fordítani. Mindennap friss alom-szalmát kell fekvő helyére hinteni, ezáltal elérjük azt, hogy agaraink sohasem lesznek bolhásak. De ha még is azok lennének, ajánlom, hogy azt azonnal Zacherlinnel bekell hinteni s vizsgáljuk meg az agarat, különösen a farka tövét, mert e bogarak ott szoktak fészkelni, tehát ezt kell legjobban bezacherlinezni.

A versenyre készítendő agarat mindig kocsin vigyük ki az agarász-területre s ott vagy angol czorkára vagy pedig rendszer vezetékre kell tenni. Ha azt akarjuk, hogy agarunk versenyen is teljes tüzzel s erővel menjen, egy nyulnál többet fogatni vele csak az esetben szabad, ha az első nyul igen gyenge és selejtes volt. Ha aztán véletlenül mind a két nyul süldő és gyenge lenne, még akkor sem szabad több nyulat fogatni.

Minden nyulhajtás után igen jó az agarat megitatni s az sem árt, ha a hajtás után az agarat megemelgetjük.

Az agarászat mindig a reggeli órákban történjék azért, mivel az agár rendszeren és fennakadás nélkül étkezhetik, úgy, amint már szokva volt. Sokan az agárnak agarászás előtt egy darab piritós kenyeret szoktak adni, de ez igen rossz szokás, mivel ez az agárnál szorulást idéz elő s nagyban akadályozza futásában. Mások agarászás előtt semmit sem szoktak agaraiknak adni, de ez sem jó, mert az ilyen agár futás közben könnyen szédül és gyakran elájul.

Szerintem futás előtt legjobb egy

csészényi felforralt langyos tejet, egy darabka piritóssal adni.

Az agarat az agarász területéről gyalog, ló mellett hazahozni nem szabad, hanem mindig kocsin, mert megtörténhetnék, hogy hazatértében előtte ismét nyul kelne s esetleg az agár ez után ismét futva, magát esetleg teljesen lehajthatná s így fáradásunk, mit az agár trainirozására fordítottunk, talán hiábavaló lenne.

A agarat minden másodnap — a hogy előbb említettem — meg kell futtatni, közvetlenül verseny előtt pedig tanácsos, hogy négy napig az agár pihenjen. Az így nagy gonddal és fáradsággal nevelt agár oly tüzzel és gyorsasággal pointiroz, hogy a versenybíró alig képes a vágást olvasni. Sokan agaraikat mindennap egy nyulra viszik, de ez nem helyes, mert az ily agár sohasem megy oly tüzzel, mint amely közben egy napot pihen.

Hogy az agár teljesen verseny conditióban legyen, legalább is két hónap szükséges ahhoz, hogy vele a leirt módon agarászsunk és éljelmezzük.

Ha a versenyre csak egy agarunk

van, magában sohase vigyük el, hanem hazulról mindig társat vigyünk vele, sőt a versenytérre is együtt kell őket kivinni, mert az ilyen agár magában sérfelett ideges, izgatott és nyugtalan, folyton szüköl, egész versenyek tartama alatt nem eszik, s magát sohasem tudja kipihenni. — Az agarat, ha versenyre megyünk, éjjelre szobában sohase tartsuk, mert tapasztalatból tudom, hogy az ily agár mindig megszokott helye után az istállóba vágyódik, egész éjjel nem pihen, szüköl, vonyit, szóval, mire futnia kell, szegény állat teljesen kimerült. Tehát legjobb őt megszokott helyén az istállóban tartani.

Agarászás után nagy gondot kell arra fordítani, hogy midőn az agarak megérkeznek, kész eledel várja őket, mert akkor jóízűen esznek, míg, ha várakozniok kell, s pár óra múlva juthatnak táplálékhoz, akkor már az elfeküdt agarak vagy nem esznek, vagy pedig immel-ámmal kószolgatják, a mi pedig a trainirozásra a lehető legnagyobb hátrány.

Nagyobb szabásu versenyeknél tapasztaltam, hogy az agártulajdonos agarát

a világerért sem engedné a verseny tartama alatt a megszokott helyén az istállóban nyugodni, hanem annak a vendéglőben szobát bérel. Ott dédelgetik, kényeztetik, s szentül megvannak győződve, hogy agaraiknak ez használ. Pedig dehogy használ, sőt bátran mondhatom, hogy az ily agár az egész verseny alatt egy szikrát sem pihen, s az a csoda, hogy egyáltalában futni képes. A szolnoki országos agarászatoknál sokszor öt-hat szoba is le van tartva az agarak számára.

Ezen szegény agarak aztán örökös vonyítás és ordításból állanak ki. Sokszor figyelemmel kísértem az ily agarak futását s csodálkoztam rajta, hogy a kimerüléstől és izgatottságtól egyáltalában futni képesek voltak. Ha tulajdonosaik nem becézgetik és nem kényesztetik agaraikat, hanem azokat verseny alatt is megszokott helyén az istállóban tartják, nagyon valószínű, hogy agaraik a versenyben egész másképen futnak.

Láttam oly esetet is, hogy egy négy napos agarászat alkalmával egy jó barátomnak agara a billikomig fentmaradt. —

Druckjában, hogy agarának valami baja ne essék, felvitte a saját szobájába, nagyon természetes, az agár vágyódott vissza az istállóba, s így egész éjszaka nem pihent, örökösen szükölt s több izben majd az ablakon ugrott ki. Én reggel megmondtam barátomnak, hogy a lehető leghelytelenebb dolgot cselekedte, s előre megjósoltam, hogy agarát a fennt maradt sokkal selejtesebb agár megfogja verni. Barátom és hivei formaliter megaprehendáltak reám. S mi történt? A billikom futáson barátom igen jó agarát egy sokkal gyengébb agár erősen leverte. Mig ellenben, ha az agár az istállóból fel nem vitetik, s magát teljesen kipihenheti, a versenyt ellenfelével szemben játszi könnyűséggel nyeri meg.

Figyelmeztetek tehát minden versenyzőt, hogy agarát a versenyek alatt is ne a szobában, hanem az istállóban tartsa, mert az agár, össze van nőve a lóval s csakis a ló mellett tudja magát teljesen jó érezni s kipihenni. Mindezekből látható, hogy egy agárnak a versenyre készítése nem kis dolog s az igen nagy szakértelmet s óriási körültekintést igényel.

Nem szabad végül még egy felette fontos körülményt figyelmen kívül hagyni. És ez az, hogy minő koru agarakkal tanácsos versenyre menni a siker reményével. Erre nézve a következőket jegyezzük meg:

Miután a versenyen nem az bíráltatik meg, hogy tulajdonképen melyik a jobb agár, hanem melyik agár csinál több poient, legjobb lelkiismerettel csak azt ajánlhatom, hogy a versenyre 14 hónapos, vagy legfeljebb 2 éves agarat kell előkészíteni, mivel a fiatal agárban több a tűz, több a szenvedély, mint az öregben, s a fiatal agár sohasem dolgozik fogásra, mint a legtöbb vén agár, hanem tűzéből kifolyólag örökösen kapkod a nyulhoz, s azon keresztül-kasul szalad, szóval jobban poientíroz, mint a vén, a fő dolog pedig, — mint előrebocsátottam — az, hogy a versenyen mentül több egységet csináljon, mert annak az alapján hagyják fent az agarat.

Sokan mondhatnák, hogy a versenyen tehát nem a legjobb agár viszi el az első díjat, bizony erre csak az a felelet, hogy

nem, mivel a bírónak az egységek alapján kell az ítéletet meghozni, de másként ez nem is lehet, mert ha a bírónak azt az agarat kellene fennhagyni, mely agarász szempontból jobb, akkor egy olyan verseny, melyre 20 agár van benevezve, hetekig is eltartana.

Jó győzős agarad tehát nem ajánlom, hogy versenyre vidd, mivel az egy jó sebes mellett egy 800 öles hajtásnál is csak vak véletlenből csinálna fordítást, holott lehetséges, hogy egy jó nyulon jobb agárnak bizonyulna, mint a sebes.

Négy éves vagy ennél is idősebb jó agarat sem tanácsos vinni a versenyre, mert az ilyen koru agár keveset poientiroz, hanem inkább fogásra dolgozik, s ha egyszer reá esik a nyul, nem vág rögtön hozzá, hanem egy bizonyos ideig kíséri s lesi a jó alkalmat, hogy felnyalhassa, tehát ez sem versenyre való, mert keveset poientirozván, leejtetik. Azonban, — mint minden szabály alól, — ez alól is van kivétel, mert nekem is volt egy négy éves agaram, mely négy éves korában is kifogástalan verseny agár volt.

Hosszas tapasztalás után arra is rájöttem, hogy versenyre mindig jobb a szuka, mint a kan, mert a kan többnyire szeszélyes s nem fut mindig egyenlően, míg ezt a szukánál sohasem tapasztaltam, ajánlom tehát, hogy versenyre, ha csak lehet, szuka agarat kell előkészíteni, én legalább kannel sohasem vesződöm, mert nagyon sokszor cserbe hagyott.

A szuka agár is addik tartja meg a végtelen sebességét, míg meg nem kölyközött, ha egy jó szuka agarunk van, s több éven át versenyezni akarunk vele, legcélszerűbb a forgatástól elvonni, azonban sajátságos, ha a szukát a forgatástól elvontuk, kilencz hétre a szukának éppen úgy megerednek a tejsatornái, mintha kölykei lennének, csak a csecsbimbói nem nőnek meg annyira, mint egy szoptató nősténynek, de nyomásra tej jön ki belőle. Az ilyen agarat kimélni kell, s agarászni, míg a tejsatornái vissza nem szívódnak, nem szabad vele.

AZ AGARAK KARAKTERE.

Az agarak karakterökre nézve öt osztályba sorozhatók: *Sebes, győző, közönséges*, melynek bizonyos kitartása és sebessége van, *bizonyos pontig sebes* és végre *gyalogló*

Sokan állítják, hogy az igazi jó agárnak sebesnek és győzősnek is kell lenni, azonban ilyen agár nincs.

Az igazi sebes agár a nyulat véghetetlen gyorsasággal éri s midőn már három-négy lépést jutott hozzá, magát reá hajtja, azaz schwunggal vágja meg. — Souverain sebessége körülbelül 1200 ölig tart, azonban még, ha igen erős a nyul, 1500 ölig is diadalmasan hajt.

A jó győzős a nyulat eleinte lassan éri, de mentül inkább lankad a nyul, a jó győzősnek az ereje annál inkább növekszik. A legmesszebb hajtásoknál a nyulat

már csak borogatni szokta. Futási képessége 2000, sőt 2200 ölig is terjed. Az ily agár tehetségét csak igen jó nyulon tudja kimutatni.

A közönséges agár az, melynek bizonyos kitartása és sebessége van, azonban az ily agár az igazi jó nyulat egyszer vagy kétszer képes beérni, s azután a nyul elrepül előle. Gyengébb, vagy közepes nyulakon azonban elég diadalmasan hajt. — Ilyen a legtöbb agár, ilyenekkel kinlódik agarászainknak legnagyobb része. Gazdája rendszeren az egekig szokta dicsérni, azonban, midőn egy jó nyul ugrik előtte s azt elszalasztja, nem hiszi gazdája, hogy rossz közepes agár, hanem reá fogja, hogy beteg.

A bizonyos pontig sebes agár az, melynek sebessége 3–400 ölig tart, de ezen distantián oly sebes, hogy a legjobb igazi sebest is fölülmulja, de ha a nyul tovább bírja a futást, mint 3–400 öl, az ilyen agár egyszerűen leáll. Szeptember és október hónapokban, midőn a nyulak igen gyengék és selejtesek, tulajdonosaikat bámulatba ejtik, azonban a téli hónapokban turpiságuk csakhamar nyilvánvalóvá lesz.

Ilyen a telivér angol agaraknak legnagyobb része.

A gyalogló agár az, mely a nyulról, ha hajtó hely van, soha le nem áll, azt végtelen térségen kíséri, s csak akkor éri már utól a nyulat, midőn a nyulból a szuszt kiszorította, s akkor egy-két fordítás után megfogja. Igazi jó nyulat azonban az ilyen agár sohasem fog, mert azt sohasem képes utólni. — Rendesen közepes nyulakat képes csak az ilyen agár elfogni.

Megfigyelésem és tapasztalásom után theorice megpróbálom a legjobb sebest, a legjobb győzőst külön külön, aztán a jó sebest és győzőst *együtt* megfuttatni. — Mielőtt ezt tenném, előre jelzem, hogy a legjobb sziki nyulat és a legjobb agarat, s a futtatást csakis december hó közepe táján értem.

A sebes agár a száz lépésre felkelt igazi jó sziki gyepi nyulat nyégyszáz ölre köteles beérni s midőn a nyulhoz két-három lépést jutott, magát hajtsa rá, azaz schwunggal vágja meg. — A nyulat az orrán taszítania nem szabad; ha pedig a nyul száz lépésnél messzebb kelt, miden

száz lépésre száz ölet számítsunk. Ha a beérés négyszáz ölon történt, vágást vágás után ad körülbelül hatszáz ölig, ezenfelül a vágások ritkúlnak, de azért a hajtás még mindig végtelen sebes. Néha az agár lemarad 20—25 lépésre, de ismét, mint a nyil, ugy hajt a nyulra. 1200 ölnél már az agár futása lankad. Az agár lemarad 30—40 lépést is, de ismét felhuz s rendesen vagy megfogja a nyulat, vagy pedig azon a ponton fog befutni a mentőhelyre, melyen a nyul. Ha pedig a hajtás 1500 ölig tart, akkor már a sebes agár csak nagy ritkán éri be a nyulat, a 2000 öles hajtásnál csak labétol utánna, s midőn minden erejét kiadta, rendesen összerogyik s nagyon sokszor a helyszinen meg is döglik. De a futást, ha ki nem mult, sokáig sinyli. Nézetem szerint az igazi jó sebes agárnak a souverain futása 1000 ölig tart. S ezen distantián ugy abajgatja a nyulat, mint héjja a galambot. 1500 ölig már nagyon lankadt a futása, azonban ezen futásával is meg lehetünk elégedve, de 1500 ölon felül az igazi jó sebes agár futása csak labétolás.

Igaz, hogy nagyon ritka az a nyul, mely 1500—2000 ölon tul birja a futást, de a kovácsi szikgyepen egy agarász saison alatt 5—6 nyulat mindig lehet lelteni, mely kétezer ölig is futni bir.

Ha két sebes agar együtt hajt, nincs az a nyul a világon, mely 1200 ölon belül nyeregbe ne kerülne.

A jó győzős agar a 100 lépésre felkelt nyulat 600 öltre köteles beérni. A 200 lépésre felkelt nyulat pedig 800 öltre. A jó győzős agar hátrább maradhat egy kevésbé a nyul felkelte után s azt nem köteles oly véghetetlen gyorsasággal beérni, mint a sebes, azonban, ha azt beérte, erejének aszerint kell emelkedni, a mint a nyul ereje csökken. Vagyis, minél tovább éri a nyulat, annál nagyobb hatalmat kell rajta kifejeznie. 1500 öles hajtásnál éri leggyorsabban a nyulat s rendsen ezer-nyolczszáz-kétezer öles hajtás után a leg-erősebb nyullal is diadalmasan beszámol.

Ez a különbség a sebes és a jó győzős agar között. — Gyönyörű látvány is, midőn egy jó győzős agar hatalmas sziki nyulat leszólóz. Ha versenyekre nem járnék,

ilyen agarakat tenyésztének, ha bár az ilyen karakterü agár sokkal ritkább, mint a sebes. Vigyázni kell azonban, hogy a gyalogló agárra, melylyel szántáson és csutkásokban agarászunk, reá ne fogjuk, hogy győzős, mert az ily agár a selejtes rossz nyulakon majdnem úgy hajt, mint a győzős a jó nyulon. Vigyük a gyalogló agarat erős sziki nyulra. megfogjuk látni, hogy még csak beérni sem képes a jó nyulat.

Ha a jó sebest jó győzőssel futtatjuk, s ha az érés négyszáz ölon történt, a sebes nyolczszáz ölig végzetetlen gyorsasággal forgatja a nyulat, anélkül, hogy a győzős egy vágást is vissza tudna adni. 800 ölon felül 1000 ölig a győzős minden vágást vissza ad, 1200 öles hajtásnál a győzős a lankadó sebes mellett elhuz, s a nyulat visszavágja a sebesre; a sebes összeszedi minden erejét, de nem éri a nyulat. — A győzős ismét elhajt a sebes mellett, de mikor már a nyulat megvágta s a hajtás 1500 ölon felül van, a sebes 40—50 öltre leasett. Ezentul a sebes nem képes többé felhuzni, mig végre sok derekálás után, úgy 2000 öl körül a győzős diadalmaskodik

a nyulon, de egyszersmint a sebes agaron is.

Győzős agarat angol agárban sohasem láttam, csakis tiszta vérü magyar agárban, még az angol-magyar keresztezésből származott agarak között is elvetve fordul elő győzős agár.

Sokan nagy tévedésben vannak a győzős elnevezéssel. Mert azt hiszik, hogy a győzős agár név alatt azt kell érteni, mely agár szólóban 6—7 nyulat is képes elfogni. Ez pedig téves felfogás, mert ugy a jó sebes, mint a jó győzős gyenge agarász időben, gyenge selejtes nyulakat, egymásután ötöt-hatöt is felnyal, azonban a legjobb győzős is, ha egy igazi sziki nyulat fog, mely magát 2000 öl körül hagyja megfogatni, az a győzős agár aznap még egy süldőt sem lenne képes elfogni. De egy ily nagy hajtás után nem is volna tanácsos a szegény agarat tovább forcirozni, mert telhetetlenségünket az agár nagyon könnyen az életével fizetné meg.

Valamint az agaraknak a futási képessége nem egyenlő, ugy a nyulaknak is különböző a futásuk; egyiké erősebb,

másiké gyengébb. Az öreg jó *Recsky* András bácsi magyarázta, s tanított arra, hogy a nyulak futási tehetségökre nézve hogy osztályozandók. A nyulak futási képességekre nézve négy osztályba sorozandók.

Vannak legsebesebb nyulak, melyek keljenek fel bár messze, vagy közel, nem hagyják magokat érni, 1000 --1200 ölön alól, de akkor két-három fordítás, s azonnal végök.

Vannak nem annyira sebes, mint inkább győző és ügyesen parirozó nyulak. Ezen nyulak szoktak a legjobb agarakat is csuffá tenni. Eleinte magokat könnyen hagyván érni, mig végre észre veszik az agarak lankadását, s összeszedvén minden erejüket, az agarat meghaladják. Miután már az ilyen nyulon az agár sokat derekalt, mely agár magában hajt, nem igen van kedve többet ujitani. Az ilyen nyulak is 1400 ölön tul kerülnek nyeregbe.

Vannak közönséges nyulak, melyek rendszeren hat-hétszáz ölön belül nyeregbe kerülnek.

Vannak végre a bizonyos pontig sebes nyulak, melyeknek azonban sebességök

3–400 ölig tart, de ezen distantián oly véghetetlen nagy a sebességök, hogyha ezt kibírnák 1000–1200 ölig, nincs az az agár, mely csak utólérni is képes volna. Ezen fajta nyulak is rendszeren 500 ölon belül nyeregbe kerülnek.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

AZ AGARÁSZOK FŐKELLEKEI.

Megboldogult *Recsky* András, országunk egykori legelső agarásza, az agarászok főkellékeit a következőkben ismerteti:

Ehez megkivántatik először is a jó szem, jó ló, friss felfogás, bátor lovaglás, s legalább tiz évi folytonos agarászat, ha magának nem volt, mások jó agaraival. Továbbá ítélet hozásában távol az önzéstől, távol minden önérdéktől, ítéleteiben következetlenségbe ne ejtse magát. Inkább elveihez legyen hű, mint a régi agarászatok szabályaihoz. — Ítéletét mindig tudja motiválni s figyelmét a hajtásban az agárnak egy félrenézése se kerülje el; nem úgy, mint gyakran történik, midőn azon vitatkoznak, hogy az A) agár érte-e be, vagy a B) agár? Vagy midőn az egyik azt állítja, hogy az egyik agár azért maradt le, mivel felbukott, a másik pedig erősen

bizonyítja, hogy nem esett el. Sőt van rá eset, midőn egy fekete és tarka agár fut, mindegyiknek a gazdája a magáét vitatja elsőnek.

Egyik legfőbb hihája az agarászoknak a hajtás előadásában rejlik. — Nem ügyelvén semmit a distantiára, nem a vágásokra, 5—600 lépés közönséges, midőn a nyul mesze kel. Pedig csak sik földön mutatható ennyire be. S midőn már nagyon messze kelt, úgy szokták magukat kifejezni: „ezer lépést legalább ugrott!“ s ha nagyon megakarják dicsérni agarukat és a nyulat, azt szokták mondani, hogy: „százig vágta,“ pedig 40 fordítást két agártól sem látott senki, egytől pedig annyival kevésbbé.

Megtévednek továbbá az agarászok, midőn a megfutott térséget mérik fel; két-ezer öles hajtást nagyon hamar látnak. Hej, pedig ritkán esik ez meg! Sziki gyepen vagy homoki gyepen eshetik csak ilyen futás. Nem szokták különbséget tenni érés vagy fordítás között, s ezen nagy disputa van, pedig könnyen megmagyarázható. — Ha csak a nyul érve van, még akkor egyenest szalad és soha meg nem ül; ha az

agár fordít vagy vágja, mindannyiszor a nyul egy mommáig megül, mit havon láthatni. Az érésnél a nyul s agár között egy kis ablakocska szokott lenni, közel lévén az agár a nyulhoz, a nyul hol balra, hol jobbra hajlik, mit véggel nézve úgy látszik, kivált a gazdája előtt, hogy forog az agár, pedig oldalt a rés mindig kivehető. Van agár, mely sohasem fordít, csak mindig érve hajtja a nyulat, míg végre egy jó alkalmat nem lát, s akkor megkapja vagy a farát vagy a lábát. Ellenben az olyan agarak, melyek schwunggal vágják a nyulat, hátul sohasem kapják meg, hanem rendszeren derékon. Vigyázzon tehát a biró, ki a futást elbirálni fogja a fentiekre: vágásnak ne mondja az érést, mert ha csakugyan hozzányul az agár a nyulhoz, fordítás nélkül is meglehet látni. Akkor is más irányt fog venni a nyul, bár meg nem ül. De a hézag megtelik, s akkor lehet érésnek nevezni, a fordítás vagy vágásnál pedig a nyul az agárral együtt más irányban fognak futni, s a nyul a megülés után fogja folytatni előbbi futását, ha positiora fut, ha pedig az nincs, a merre lehet.

Midőn ezen tanácsokat adja Recsky András, minden agarász tisztában lehet, hogy az öreg ur az ország egyik legjelesebb agarásza volt. Mert igazi jó biró, pláne manapság, nagyon kevés van. Mostan már nem is igen nézik, kivált a kisebb szabásu versenyeken, hogy igazi agarász-e az illető, hanem csak azt, hogy van-e jó lova, s tud-e az agár után nyargalni?

Tudok olyan esetet, midőn egy agarászatra egy oly egyént neveztek ki birónak, a ki azelőtt soha agarászatot nem látott, s midőn szabadkozott és kijelentette, hogy ő az agarak futásának elbirálásához nem ért, azt felelték: nem kell ahhoz érteni, csak nézze, hogy melyik agár van elől. Ezen okos beszédre aztán elfogadta a versenybirói szerfelett fontos és kényes tisztségét.

Szerencsétlenségemre, nekem futott egy első rangu, igen jó szuka agaram, egy barátomnak meglehetősen selejtes agarával. Az egész hajtáson az én agaram vágta a nyulat, ugyannyira, hogy a másik agár 100 ölnyire járt utána. A hajtás végén a másik agár is felérkezett, s midőn agaram

a nyulat visszavágta, a másik agár a földön hempergő nyulat egyszerűen felvette. A bíró megörült neki s nagy hanggal ordította, hogy nem a Csanády agara „fogta meg a nyulat“, hanem a „másik!“ tehát a Csanády agarát leejti. Természetesen az igazi agarászok mosolyogtak, de azért magokban örültek, hogy egy tudatlan bíró ítélete folytán agaramban legveszedelmesebb ellenfelőktől megszabadultak.

A versenyszabályok értelmében a bírói ítélet ellen appellátának helye nem lévén, kénytelen voltam ezen nevetséges ítéletben megnyugodni. Annyit azonban mondhatok, hogy a szunnyadozó szittyá vér felkerekedett bennem, s nagy megerőltetésembe került, hogy magamat visszatartva, az illető bírót méltó nevén ne nevezzem.

Versenyen jártam sokszor úgy is, hogy a bíró futás közben agaram társát eltaposta, ugyannyira, hogy az a hajtásból egészen kimaradt, azonban a bíró még sem az én agaramat hagyta fent, hanem azon agarat, melyet az ő vigyázatlansága következtében eltaposott. Indokolván eképpen: „A nyulon a Csanády agara adott hat

vágást, de midőn a másik agarat eltapostam, birói hatatmamnál fogva hét point adtam a másik letaposott agárnak“, tehát egy poinnal leejti a Csanády agarát.

Tudnék még sok ily esetet felhozni, mely velem megtörtént, azonban én ezeket nem a birók rosszakaratának, malitiájának tudom be, hanem annak, hogy a verseny-biró urak az agarak megbirálásánál járatlanok.

A birói tisztség a lehető legkényesebb természetü. Mivel minden versenyt nem a szerint kell elbirálni, hogy melyik agár jobb, hanem a versenyszabályok értelmében azt, hogy melyik agár csinált több egységet. Láttam olyan ítéletet is, midőn egy agár már vagy 15 vágást adott egy jó nyulon, míg ellenben a másik üresen futott utána. Az agár a sok derekalásban fulladni hezdettt és egy keveset pihentetett. A másik agár, mely még eddig mit sem csinált, elhuzott társa mellett, s megvágta a nyulat. A mint ezt a biró és a társaság észrevette, frenetikus kiabálásban törtek ki, hangoztatván: „Ez az agár, ez az egy vágás többet ér 100 pointnál is!“ „Csinálhat

már a másik agár akármennyit, nem ér az semmit sem!“ s tényleg a futtatás után az előbbi agár ismét átvette a nyulat s azt leszólózta. S mi történt? A bíró homlok-egyenest a versenyszabályokkal, fenthagyta azt az agarat, a mely csak egy pointet csinált. A bírónak jutalma az lett, hogy az agár-tulajdonos s az agár tudatlan hivei garuláltak a nagyszerű ítélethez.

Nézetem szerint, ha a bíró a bírói tisztséget elvállalja, minden kicsinyes érdekektől menten, a versenyszabályokhoz hiven rakaszkodva, mondja ki igazságos ítéletét, s attól eltérnie semmi körülmények között nem szabad; továbbá ha azt akarja a bíró, hogy ne tévedjen, futás közben mindig egy agárnak az egységét olvassa, ne pedig mind a kettőét, mért így össze-zavarja. Pl. ha egy fehér és fekete agár fut, s a fehér éri be a nyulat, a fehérnek 2 egység, ha megint beéri, a fehérnek 3 egység, ha a fekete a fehér mellett elhuz, s csinál 2 egységet, ugy a fehérnek a 3 egységéből a kettőt vonjuk le, s így marad a fehérnek egy egység, ha mostan a fekete megint ad egy vágást, akkor az

agarak ismét egyenlőek. A fehér a reáfordított nyulat felkapja, akkor a bíró nyugodt lelkiismerettel kinyilváníthatja, hogy a fehér fennmarad 1 poinnel. — Ebből látható, hogy ha egy kissé vigyáz a bíró, elég könnyű az egységeket olvasni s ezek alapján az ítéletet igazságosan kimondani.

De ehhez megjegyzem, hogy folytonos agarászás, friss felfogás és bátor lovaglás szükséges. Tapasztaltam — hála Istennek! — hogy nagyobb szabásu versenyeken a bírói tisztet, régi praktikus agarászok vállalják el, kiknek ítéletébe az elfogultabb agarászok is bele nyugodhatnak. Sokszor megtörténik, hogy egyik agarász agarával, a másik agarász agarát három nyulra kihívja. Óva intek minden agarász czimborát, hogy ha jó az agara, ilyen propositióju versenybe bele ne menjen, mert előre jelezhetem, hogy agarát nagy képekkel lefogják ejteni.

Az ilyen verseny, melyben egy igazi jó agár és egy jó közepes agár áll egymással szemben, a következőképen szokott lefolyni.

Az első hajtáson, — ha egy jó nyul ugrik — a nyulat az igazi jó agár a közepes elől egyszerűen leszólózza. A közepes agár az egész hajtáson üresen fut.

A második nyulon az igazi jó agár fáradtabb lévén, mint a közepes, (mert óriási különbség az, ha egy agár a nyulon örökösen dolgozik, vagy pedig üresen szalad) az eddig semmit sem mutató közepes agár egy pár fordítást már visszaad, de jóformán majdnem szólózta ismét a nyulat az igazi jó agár. Azonban a közepes agár gazdája már bizik, ezt az egy pár fordítást nagy dolognak tulajdonítják, s fontos képpel magyarázza, ha még 400 ölet ment volna a nyul. akkor mutatta volna meg a közepes agár, hogy mit tud.

A harmadik nyulon az igazi jó agár már fáradt, míg ellenben a közepes, mely a két előző hajtásban jóformán mitsem tett, egészen friss. A nyulhajtáson igen egyformán dolgoznak, sőt azt lehet mondani, hogy a végén egy-két vágással többet tett a közepes. — S ekkor a jó agaradat leejtik és szinte magad is elhiszed, hogy a közepes agár jobb, mint a te valóban

igazi jó agarad. Ha tehát megvagy róla győződve, hogy agarad jó és provokálnak, a versenyt három vagy több nyulra sohase fogadd el, hanem mindig csak egyre. Mert az első nyulon indulnak teljesen egyenlő erővel.

Láthatjuk, hogy igazi agarásznak lenni nem csekély dolog. Ahhoz rendkívül sok praxis szükséges, s a legpraktikusabb agarászszal is megtörténhetik, hogy az agár futása megcsalja.

Vigyázzatok tehát az agarak futására, de különösen a nyulra, mert rendszeren egy rossz nyul egy rossz agarat úgy tüntet fel, mintha az jó agár volna, mert éppen úgy hajtott a nyulon, mint egy jó sebes, avagy egy jó győzős. Agaradra világért se fogd reá, hogy jó, míg a deczemberi hónapokban, vagy szik gyepon, vagy homok gyepon szólóban meg nem próbáltad, s ha az erős nyulakon is megállja helyét, csak akkor mondd rá, hogy jó az agarad.

A pestmegyeiek és szabolcsiak azt állítják, hogy a homoki nyul erősebb, mint az igazi sziki nyul. Ezt határozottan tagadom, mert egy homoki nyul sohasem lehet oly erős, mint egy positiós sziki nyul.

Sőt nálunk a jónak elismert homoki agár az igazi jó sziki nyulat csak egyszer-kétszer képes utólni, míg ellenben a mi jó agaraink mindég beszámolnak vele.

OSZK

Országos-Széchenyi Könyvtár

AGARÁSZEGYLETEK ÉS VERSENYEIK.

Az agarászat fénykorát már megénekeltem szerény munkámban s ugyanazon fejezetben megemlítettem, hogy a gentry pusztulásával — sajnos — az agarászat ősi kedvtelése is szomorú hanyatlásnak indult. Különösen a hetvenes években látszott legvigasztalhatlanabbnak ez állapot, de hála a magyarok Istenének, a lethargia csak rövid ideig tartott. Egy pár évtizede annak ugyanis, hogy a lóra termett magyar ember ezen ősi sportja ismét lendületet nyert, legkivált a legutóbbi tíz év alatt.

A föllendülésben az érdem oroszán-része az *agarászegyleteket* illeti, melyek egymásután alakultak s indultak virágzásnak. *Ma már nem kevesebb, mint tíz egyesület működik az ország különböző részeiben s a megyei egyletek élén hatalmas országos*

agarász egyesület viszi a vezérszerepet, magának a mindenható *államnak* a hathatós szellemi és anyagi támogatásával.

Agarászegyleteink a következők: „*Országos agarász szövetség*,” — „*Jásznagykunszolnok megyei*,” — „*Torontálmegyei*,” — „*Szathmármegyei*,” — „*Csanádmegyei*,” — „*Zemplénmegyei*,” — „*Gömörmegyei*,” — „*Szabolcsmegyei*,” — „*Bácsbodrogmegyei*,” — és „*Biharvármegyei*” *agarász-egyletek*.

Ezen egyletek legkiválóbb működési körüket az *agarversenyek* rendezésében keresik és találják fel, igen helyesen okoskodván, mert tulajdonképen a versenyekre készülés tartja állandóan gyakorlatban az agarászokat és agaraikat.

A felsorolt egyletek versenyeiket a következő helyeken szokták megtartani: az „*Országos agarász-szövetség*,” valamint a „*Jásznagykunszolnok megyei agarász egylet*” *Szolnokon*, a *szandai gyepen*, a „*Torontálmegyei egylet*” *Nagy-Kikindán*, a *Canádmegyei* a *Makóhoz* egy órányira fekvő *földeáki pusztán*, a *gömöriek* a *Rimaszombat* körül levő *simoni malomnál*, — a *zempléniek* *Gáál-Szécsen*, — a *szabolcsiak*

a *Nyiregyházához* egy órányira fekvő *nagykállói tarlókon*, — a „*Szathmármegyei agárász egylet*“ *Mátészalkán*, a *bácsbodrogiak Szabadkán*, — végül a „*Biharmegyei agárász-egylet*“ felváltva tartja agárversenyeit, hol *Berettyó-Ujfalu* határán, hol *N.-Szalonta* mellett a hatalmas *barmódi pusztán*.

Ezen egyletek évenként egy versenyt tartanak, még pedig rendesen egy ugynevezett *elegy-agárversenyt* Némelyik egylet ezenkívül *kölyök agárversenyt* is rendez, melyben rendesen huszonkét hónapospnál idősebb agár nem vehet részt. A kölyök agárverseny rendszerint megelőzi az elegy-agárversenyt.

A magam részéről, az igazat megvallva, a kölyök agár-versenynek nem vagyok barátja, s absolute semmi értelmét nem láthatom be, mert egy másfél éves vagy pláne huszonkét hónapos agár teljesen kivan fejlődve, s az ilyen koru agaraknak külön versenyt kiírni, semmivel sincs inindokolva.

A mely egylet ily versenyeket tart, sokkal czélszerűbben tenné, ha a kölyök versenyt eltörölné, s a kölyök versenyre

adott pénzbeli, avagy tisztelet-díjjakat az elegyverseny agár díjához csatolnák, mely által elérnék azt, hogy nagyobb versenydíjjakat adhatván, sokkal több vonzerővel bírnának s látogatottabbak lennének idegen agarászok által is elegy agárversenyeik.

Az agarász versenyek a megyebeli egyleteknél rendszeren október hó 15-étől november 8. és 9-éig, míg ellenben az országos agarász szövetségénél november 10-étől 20-áig tartanak.

Az országos agarász szövetség versenyét azért tartja legkésőbbben, hogy a vidéki agarászok kipróbált jó agaraikat elvihessék. Másrészt pedig azért, hogy november havában már a nyulak erősek s a nyulakon csak jó agarak maradhatnak fent. Az országos agarász szövetség ezelőtt mintegy hat éve alakult meg, nagyméltóságu br. *Podmaniczky Géza* elnöklete alatt. Igazgatósági tagok : *Perczel József* tábornok, gróf *Szapáry György*, br. *Harkányi Andor*, gróf *Nemess János*, *Magyary Kósa Béla* és *Gencsy Albert*. A szövetkezett fő czélul tűzte ki azt, hogy ezen verseny, mint egy *Derby jelleget* öltjön, s versenyeken az

ország legjobb agarai vegyék fel a küzdelmet.

S éppen ezért a díjak magasak, ugyanarra, miként nagyon megérdemli, hogy ha valamely agarásznak jó agara van, ezen első országos versenyre agarát elvigye. — Az első díj rendszeren 1000 korona, s a nagyméltóságu magy. kir. földmivelésügyi minister ur által felajánlott kis-beéri, mező-hegyesi avagy bábolnai ménesbeli fiatal kancza. A második díj 600 korona. A harmadik díj 300 korona.

Ezen versenyen rendszeren az ország legjobb agarai találkoznak, 20—25, sőt az 1899-ik évi versenyen 41 agár lett benevezve, s ennyien küzdöttek a díjért. S ez eclatans bizonyítéka annak, hogy agarászatunk nemes sportja ismét óriási lendületet nyert, s erős virágzásnak indult — Ezen versenyek találkozási szoktak lenni az ország nevezetesebb agarászainak s gentryeink színe-javának. A bíró nehéz és igen kényes tisztségét már évek hosszú sora óta br. Podmaniczky Endre, az agarászok legnagyobb megelégedésére tölti be. Bátran ellehet mondani, hogy birói tisztét

valóságos bravourral végzi, a mennyiben a három-négynapos versenyeken egyedül ő ítél, s a verenyző agaraknak örökösen nyomában van, s miután régi praktikus agarász, ítéletében sohasem csalódik s ítéletével a legkényesebb természetű agarász is meglehet elégedve.

A megyebeli agarászatoknál az első és második díjak rendszeren *billikomok*, s e fajta emléktárgyak szoktak lenni, azonban az utóbbi időben több versenyegyletnél az első és második díjat pénzben adják ki.

Az összes agarász egyleteknek főcélja az, hogy e nemes sportnak mentül több lelkes hivat szerezzenek s ez ősi sportot fentartsák és előbbre vigyék, másodszorban pedig jó és bátor lovast neveljenek, mert agarászás közben lehet megtanulni a szivvel lélekkal való bátor lovaglást. — Urlovasainknak legnagyobb része ily lovas vadászatokon szerezte meg a lovaglás művészetét.

Nagy kedvem lenne egyenkint megismertetni valamennyi megyei agarász-egylet működési körét, beléletét, külön-külön bemutatni minden agarászvidék kiválóbb

agarászait és jeleseb agarait, egyesületek alapítása körül érdemeket szerzett nevezetesebb sportférfiakat, az egyesületek jelenlegi vezetőségét, tisztikarát; de művem szűk keretében ily óriási teret igénylő munkára legjobb akaratom mellett sem vállalkozhatom. Ezt belátva, kiragadok egyet a vidéki egyletek közül, még pedig — nehogy patriotizmus vádjával illesse nek — nem azt az agarászegyletet (a biharit), melyben élek, hanem egy távol eső testvéregyesületet s valamennyi helyett azt az egyet ismertetem meg szakbarátainkkal, azt sem oly terjedelemben, mint érdemelné, hanem csak olyan általános vonásokkal, röviden, mint ahogy szerény munkámnak a tervezetnél már is terjedelmesebbé váló szűk határvonalai megengedik.

A „BÁCS-BODROGH-VÁRMEGYEI AGARÁSZ-EGYLET.“

Hires Bácsországnak különös jókedvében adta a magyarok Istene a *bajszai Vojnichokat*, e minden izületében lovagias uri familliát, melynek egyik legkiválóbb s a társadalom minden üdvös mozgalmában tevékeny résztvevő tagja *bajszai Vojnich Simon*, legkitünőbb magyar agarászok doyenja.

Ő alapította meg még 1868 ban a „*Bács-Bodrogh-Vármegyei Agarász-Egylet*“-et mely egyik legrégebbi agarász-egylete hazánkunknak. Ő alatta virult fel az agarászat ősi sportja a Bácskában s az általa mai napig mintaszerűleg vezetett egyesület méltán nevezhető az ország legpéldásabb vidéki agarász egyesületének, melynek buzgó hatása nagy szerepet játszik hazánk agarászéletének újabb föllendülésében is.

Versenyei országos hírűek. Versenyszabályait a „*galagvölgyi agarász-társaság*“ szabályaiból vette át, mely társaságnak lelke és bálványa az örökifju szellemű br. *Podmaniczky Géza* volt.

A „*Bács-Bodrogh-Vármegyei Agarász-Egylet*“ legelső versenyét, nagy ünnepélylyel 1868-ban tartotta meg *Szabadkán*, hol, valamint *Bács-Almás*on, *Félegyházán* és más helyeken azóta évről-évre rendezett agár-versenyeit az egész ország szakembereinek állandó érdeklődése kíséri. Ezen versenyeken*) a következő agarak futottak győzelemmel:

1868.

Elegy agár-verseny:

- I-ső díj *Vojnich Simon* „*Dáma*“ agara.
II-ik díj *Vojnich Simon* „*Czicza*“ „

1869.

Kölyök agár-verseny:

- I-ső díj *Vojnich Jakab* „*Herkules*“ agara.
II-ik díj *Vojnich Simon* „*Comtesse*“ „

Kihívás folytán azonban, mely kihívást a szabályzat írja körül, *Vajnich Simon*

*) Ahol a verseny helyét nem nevezem meg, a verseny helyéül *Szabadka* értendő. Szerző.

„Comtesse“ vitte el mégis az I-ső dijjal járó *billikomot* s a tétet.

Elegy agár-verseny:

I-ső dij *Vojnich* Simon „Comtesse“ agara.
II-ik dij *Vojnich* Jakab „Csipke“ „

1870.

Kölyök agár-verseny:

I-ső dij *Vojnich* Sándor „Szárnyas“ agara.
II-ik dij *Vojnich* Viktor „Czigány“ „

Elegy agár-verseny:

(Fagyok miatt ez évben nem tartatott meg).

1871.

Kan agár-verseny:

I-ső dij *Pál* Antal „Karcsu“ agara.
II-ik dij *Vojnich* Jakab „Csárdás“ agara.

Szuka agár-verseny:

I-ső dij *Vojnich* Simon „Comtesse“ agara.
II-ik dij *Vojnich* Jakab „Csilla“ „

Elegy agár-verseny:

I-ső dij *Vojnich* Simon „Comtesse“ agara
II-ik dij *Vojnich* Jakab „Csárdás“ „

1872.

Elegy agár-verseny:

I-ső dij *Vojnich* Simon „Comtesse“ agara.
II-ik dij *Vojnich* Simon „Kis Comtesse“ „

Feljegyzésre méltó körülmény ezen agárversenyen, hogy *Rohonczy Aladár* „*Árva*“ nevü angol agarával 200 frt téttel a „*Comtesse*“-t kihivta, s daczára annak, hogy a „*Comtesse*“-nek körmei erősen megvoltak sértve, ez a kiváló agár egy jó nyulon az ép körmü angol agarat csaknem *nixen* hagyta s így ismét a „*Comtesse*“ lett a győztes.

1873.

Kölyök agár-verseny:

- I-ső dij *Gombos Zsiga* „*Mazur*“ agara.
II-ik dij *Vojnich Simon* „*Paczi*“ agara.

Elegy agár-verseny:

- I-ső dij *Gábry László* „*Cziczka*“ agara.
II-ik dij *Vojnich Simon* „*Kati*“ „

1874.

Elegy agár-verseny:

- I-ső dij *Vojnich Simon* „*Tüzes*“ agara.
II-ik dij *Gábry László* „*Tarka*“ „

1875.

Kölyök agár-verseny:

- I-ső dij *Szemző István* „*Viliám*“ agara.
II-ik dij *Vojnich Jakab* „*Sárkány*“ „

Elegy agár-verseny:

- I-ső dij *Vojnich* Simon „*Csicsó*“ agara.
II-ik dij *Vojnich* Sándor „*Vilma*“ „

1876.

Elegy agár-verseny:

- I. dij *Vojnich* Gábris Pista „*Belfort*“ agara.
II-ik dij *Vojnich* Simon „*Paczi*“ agara.

1877.

Elegy agár-verseny:

1. **Bács-Almásón.**

- I-ső dij *Vojnich* Simon „*Gyöngyös*“ agara.
II-ik dij *Gábri* Laci „*Kerits*“ „

2. **Félegyházán.**

- I ső dij *Vojnich* Simon „*Gyöngyös*“ agara.
II ik dij *Gábri* Laci „*Kerits*“ „

1878.

Elegy agár-verseny:

Bács-Almásón.

- I-ső dij *Kovatsits* Antal „*Gólya*“ agara.
II ik dij *Vojnich* Simon „*Gyöngyös*“ agara.

1879.

Kölyök agár-verseny:

Bács-Almásón.

- I-ső. dij *Vojnich* Simon „*Csárdás*“ agara.
II ik dij *Gábri* László „*Sürgöny*“ „

Elegy agár-verseny:

I-ső dij Kovátsits Antal „Gólya“ agara.

II-ik dij Vojnich Simon „Csárdás“ „

1880.

Kölyök agár-verseny:

I-ső dij Vojnich Simon „Frájla“ agara.

II-ik dij Vojnich Simon „Cziczka“ „

Elegy agár-verseny:

I-ső dij Vojnich Simon „Frájla“ agara.

II-ik dij Vojnich Sándor „Szikra“ „

1881.

Elegy agár-verseny:

1. Szabadkán.

I-ső dij Vojnich Simon „Tüzes“ agara.

II-ik dij Gábri László „Buksi“ „

2. Félegyházán.

I-ső dij Vojnich Simon „Frájla“ agara.

II-ik dij Ring N. „Névtelen“ „

1882.

Elegy agár-verseny:

Csantavéri Plágán.

I-ső dij Vojnich Simon „Tüzes“ agara.

II-ik dij Vojnich Dezső „Futár“ „

1883.

A verseny ez évben is (november hó 9-én) megtartatott, még pedig az agarász

egylet székhelyen s rendes verseny helyén,
Szabadkán; de az eredményről feljegyzést
sehol sem találtam.

1884.

Elegy agár-verseny:

Bács-Topolyán.

I-ső dij *Gáabri László* „*Comtesse*“ agara.
II-ik dij *Vojnich Gábris Pista* „*Bianca*“ „

1885.

Elegy agár-verseny:

I. dij *Vojnich Gábris Pista* „*Bianca*“ agara.
II-ik dij *Deák Zsiga* „*Gilicze*“ „

1886.

Elegy agár-verseny:

Csantavéri Plágán.

I-ső dij *Halász Zsiga* „*Minta*“ agara.
II-ik dij *Vojnich Gábris Pista* „*Bianca*“ „

1887.

Elegy agár-verseny:

I-ső dij *Vojnich Imre* „*Comtesse*“ agara.
II-ik dij *Halász Zsiga* „*Maxi*“ „

1888.

Elegy agár-verseny:

Bács-Almásón.

I-ső dij br. *Rudits Józsefné* „*Borcsa*“ agara
II-ik dij *Lebach Antal* „*Madár*“ „

1889.

Elegy agár-verseny:

- I. díj *Perczel József* őrnagy „*Gólya*“ agara.
II-ik díj *Halász Zsiga* „*Rima*“ „

1890.

Elegy agár-verseny:

- I-ső díj *Lelbach Antal* „*Vércse*“ agara.
II-ik díj *Vojnich Sándor* „*Sürgöny*“ agara.

1891.

Elegy agár-verseny:

- I ső díj *Lelbach Antal* „*Vércse*“ agara.
II-ik díj *Deák Zsiga* „*Frájlá*“ „

1892.

Elegy agár-verseny:

- I-ső díj *Vojnich Simon* „*Gyöngyös*“ agara.
II-ik díj *Lelbach Antal* „*Vércse*“ „

1893.

Elegy agár-verseny:

- I-ső díj *Vojnich Simon* „*Gyöngyös*“ agara.
II-ik díj *Lelbach Antal* „*Vércse*“ „

1894.

Elegy agár-verseny:

- I-ső díj *Szemző Pista* „*Bolygó*“ agara.
II-ik díj *Vojnich Simon* „*Kolbász*“ agara.

1895.

Elegy agár-verseny:

- I-ső dij *Antonovits József* „*Hattyu*“ agara.
II-ik dij *Szemző Pista* „*Bolygó*“ „

1896.

Elegy agár-verseny:

- I-ső dij *Lelbach Antal* „*Böske*“ agara.
II-ik dij *Vojnich Simon* „*Cziczka*“ agara.

1897.

Elegy agár-verseny:

- I. dij *Pilászanovits Józsi* „*Fodróczy*“ agara.
II-ik dij *Pilászanovits Józsi* „*Sári*“ „

1898.

Elegy agár-verseny:

- I. dij br. *Vécsey Alfonz* „*Maccaróni*“ agara.
II-ik dij *Pilászanovits Józsi* „*Fodróczy*“ „

I-ső vándordij verseny:

- I-ső dij *Pilászanovits Józsi* „*Toló*“ agara.
II-ik dij *Geyer Péter* „*Rámpás*“ „

1899.

1. Elegy agár-verseny:

- I-ső dij *Pilászanovits Józsi* „*Repülj Fecs-
kém*“ agara.
II-ik dij *Lelbach Antal* „*Virgoncz*“ agara.

2. *II-ik vándordíj verseny:*

I-ső díj *Lelbach Antal* „*Virgoncz*“ agara.
II-ik díj *Pilászanovits Józsi* „*Makra*“ „

3. *Macaroni ivadék-verseny:*

I-ső díj *Pilászanovits Józsi* „*Makra*“ agara.
II-ik díj *Lelbach Antal* „*Virgoncz*“ „

* * *

A bács-bodroghmegyei agarászversenyek eredményének ezen 32 évről beszámoló száraz statisztikai táblázatából is láthatjuk, hogy itt mily pezsgő agarászélet uralkodik, mely évről-évre nyer eleven-ségében és változatosságában.

Lehetetlen még egyszer meg nem hajolnunk az elismerés lobogójával azon férfiú elévülhetlen érdemei előtt, ki megteremtője s mai napig ügybuzgó, lankadást nem ismerő vezére ezen derék egyesületnek, melynek egyleti élete buzdító például állhat valamennyi hazai testvéregyesület előtt.

Bajszai Vojnich Simon nagybirtokos nemesak országszerte híres szép magyarfajta gulyájával és saját nevelésű kitűnő félvér lovaival arat dicsőséget; de ősnemes

sportunk, az agarászat terén is országosan elismert szaktekintély.

Örömmel látjuk e statisztikai adatokból azt is, hogy ezen versenyeken miként dominálnak *Vojnich* Simon híres magyar faj agarai, dicsőséget szerezve gazdájuknak, ki az agár okszerű tenyésztésére is óriási súlyt fektet s mint tenyésztő is az ország legelső agarászai közzé sorozható.

Jelenleg ő a Nestora a bácsországi híres agarászoknak. Éltető lelke, állandó elnöke, örökös tiszteletbeli elnöke és nagytekintélyü bírója ez egyesületnek.

Ő benne szerencsésen összpontosul minden kiváló tulajdonság, amit egy igazi agarász egyesíthet magában.

Daczára előhaladott korának (62 éves), fáradhatlan lovas. Délczeg tartása a lovon ifjувá változtatja a különben ma is délczeg természetü, gavallér öreg urat. Szeme kitünő. Itélete megdönthetlen. Lelkesebb hiva talán az országban sincs az agarászat nemes szenvedélyének, mint ő. Szeretetreméltósága, ősmagyar vendégszeretete s a barátságról táplált patriárchális felfogása közmondásos.

Adja a magyarok Istene, hogy még számos éveken át élhessen szellemi és phisikai erejének teljességében az agarászat uri passziójának!

A körülötte csoportosuló bácskai leg-hirnevesebb agarászok közül felemlithetem *Pilászánovits* Józsit, *Lelbach* Antalt és *Keresztélyt*, *Vojnich* Bélát, *Vojnich* Gábris Pistát, *Vojnich* Mátét, *Szemző* Istvánt, *Bezeredy* Istvánt, *Deák* Zsigát s ezeket követik számosan a fiatal gárda tagjai közül: a *Vojnich*, *Szemző* és *Fernbach* családok legifjabb nemes hajtásai, kiknek kezeibe leend letéve e derék agarász-egylet jövője.

Jólélekkel elmondhatom, a fent már előadottak kiegészítéséül, hogy bácskai kollégáink ritka szakavatottsággal értenek az agártenyésztéshez is.

Pilászánovits Józsi barátomnál volt alkalmam egynehány agarat látnom s ezekről csak a legnagyobb elismerés hangján nyilatkozhatom. — Jelenleg a *Makra* nevű agara a legjobb. *Makra* szuka, anyja *Böske*, *Lelbach* Antal nevelése, mely 1896-ban nyerte a bácskai billikomot, leszármazására nézve magyar agár, melynek ősapja

és anyja bajsai *Vojnich* Simon agaraimmal a legközelebbi rokonságban áll. Ugy a felmenő, mint a lemenő családjában több verseny nyertest mutat fel. Apja *Maccaroni*, az országban nevelt angol háromnegyedvér, br. Vécsey Alfonz tenyésztése és tulajdona, melynek verseny carrierje elsőrendű. A Makra 1899-ében az országos agarász szövetség szép díjját nyerte meg passionátus tulajdonosságának s reá két hétre a Maccaroni ivadék versenyt (br. Vécsey Alfonz által felajánlott billikomot).

Hét év leforgása alatt saját nevelésű agaraival a következő díjakat nyerte :

1897-ik évben „Fodróczy“ a Bácskai billikomot.

1898-ban „Fodróczy“ Bácskai agarászegylet II-ik díjját.

1897-ik évben „Sári“ a Bácskai agarászegylet II-ik díjját.

1898-ban „Toló“ a vándor díj 1-ső ciclussát.

1899-ik évben „Repülj fecském“ a Bácskai billikomot, valamint ugyanez évben „Makra“ „Maccaroni ivadékverseny“ I. díját s a II-ik vándordíj II-ik díját stb. stb.

Ezen szép verseny nyérések után láthatjuk, hogy Pilászánovits Józsi nemcsak Bácskában, de az országban is az elsőrendü agarászok közzé tartozik. A felsorolt agarai közzül, én a Fodróczit tartottam a legrealisabb agarának, hatalmasan s arányosan megtermett agár, nem tudom, van-e az ivadékából, mert nagy kár volna kikopni belőle. — Örömmel várjuk versenyeinek diadalmas folytatását.

A fentiekben röviden vázoltam agarászéletét egyik viruló vidéki agarászegyletünknek. E rövid ismertetés is hűtükre agarászatunk jelenének, mely a legszebb jövővel kecsegtet. Adja a Gondviselés, hogy agarászatunk eme szebb jövőjéhez fűzött reménységünkben ne csalatkozzunk.

LEGKIVÁLÓBB AGARÁSZAINK ÉS AGARAIK.

Könyvemben foglalkoztam már néhány kiváló agarászunkkal ugy agarászatunk multjából, mint jelenéből s így kiemeltem, hogy az agarászat fénykorának legkitünőbb agarásza volt hazánkban *Nadányi Imre*, ki, mint agártenyésztő is legelső helyen állott az országban.

A negyvenes évek táján a legtöbb jó agár e fajból eredt s mint hatalmas agarak, melyeknek ivadéka ma is keresett, a következő nevéek voltak ismeretesek: *Báró, Minta, Rémus, Czigány, Huszár, Lárma, Szarvas, Badár, Kigyó, Pompás, Rabló, Tündér*. Általában az imént említett korszakban több volt a jó agár, mint jelenleg, minek okát én abból magyarázom, hogy az utóbbi évtizedek alatt angol agarakkal kezdett párosítás eredménye rossz és gyenge lőn.

Elmondottam már véleményemet az angol agarakról s a már elmondottak kiegészítéséül e helyen csak annyit akarok kiemelni, hogy csalódnak az angol-agár pártolók, ha azt hiszik, hogy Angliából *első rangu* agarakat kaphatnak. Angliában az első rendü agár oly drága, hogy egyesek által alig szerezhető meg, egyletek pedig még eddigelé nem gondoltak a hozatására.

Kifejtettem, hogy a valódi jó angol agár nem rontaná meg a magyar agár fajt, okszerű keresztezéssel, s az ilyen állat, melynek vére már sok ivadékon át gondosan keresztezett tenyészanyagból származik, az alföld szik gyepein s a pestmegyei buczkák között is beszámolna az első öreg veres nyulával.

Megemlitem az öreg Langvius kortársát, a jó öreg *Retsky* Andrást is. Meltattam utánuk a jelenkor legkiválóbb agarász szaktekintélyeit: Báró *Podmaniczky* Gézát, az „Országos Agarász Szövetség” és Bajsai *Vojnich* Simont, a „Bács-Bodrogh-Vármegyei Agarász-Egylet” ezidőszerinti kitünő elnökeit.

Közvetlenül az ő soraikban kell fel-
emlitenem báró *Vécsey* Alfonzot, a fiatalabb
agarászgárda ez eszményképét.

Hiszen légió a száma az agarászok-
nak; de a tősgyökeres, vérbeli agarászok
száma ma már — sajnos — fehér holló-
ként kevés. Azért becsülendő meg az olyan
főúr, mint báró *Vécsey* Alfonz, ki szívvel-
lélekkel agarász, s kinek ma — el kell
ösmerni — a legkitünőbb agár-standja van
majdnem az egész országban.

Ezreket áldoz arra, hogy agarai első-
rendűek legyenek. Az agár jóságának a
megítélésében csalódnai sohasem láttam, s
nálánál nagyobb goddal agarat senki sem
nevel, s valóban büszke lehet, hogy te-
nyésztéséből egy *Swip*, *Maccaroni*, *Szapajku*
és *Szarkaláb* kerültek ki. — Agarai közül
Swippet tartottam a legjobb verse-nyagár-
nak. — Swipp egy közép nagyságu gyö-
nyörűen alkotott, majdnem telivér angol
szuka agár, mely minden ízében mintaképe
volt a verseny-agaraknak. Ezen agár virá-
gában verhetetlen volt s *passionatus* gazdá-
jának sok szép díjat is szerzett. Tomi bará-
tuk méltán büszke is lehet tenyésztésére.

Gróf Vay Ádám is a legkiválóbb agarászaink közzé tartozik, agaraival ő szintén sok babért aratott. Igen jó agara volt a „Madár“, legujabban pedig a „Lárma“, melylyel a gömöri és a szabolcsmegyei billikomot nyerte, azonban a telivér angolnak tulságosan nagy barátja s félő, hogy hires jó faj agarait a telivér angolokkal elfinomítja. Én erre figyelmeztettem is, de ő tántorithatlan hive a telivér tenyésztésnek. Pedig én feltétlenül megvagyok győződve, hogy a félvér és háromnegyedvér angol tenyésztéssel szenvedélyes és passionátus agarász barátom óriási sikereket érne el.

Pilászanovits Józsiáról már az előbbi fejezetemben megemlékeztem, s itt az agarászat terén szerzett érdemeit újra méltatni feleslegesnek tartom.

Ferenczy Béla „Czicza“ és „Bicskás“ nevű agaraival szerzett magának jó hírnevet. Czicza nevű tarka szuka félvér agara még 5 éves korában is megnyerte a versenyeit. Igazán ritka szívós agár volt. Az ivadékai is nagyon szép eredményeket értek el.

Gencsy Samu, *Gencsy* Bertalan igen

sok kiváló jó agarat tenyésztettek. Legutóbbi időkben hamvas színü magyar fajtájú „*Csal a leány*“ szuka agarukkal értek el szép sikereket.

Halász Zsigmond „*Mungó*“ nevü verhetetlen agarával szerzett örök dicsőséget magáuak.

Gróf *Nemes János* „*Holló*“ „*Lepke*“ nevü agarai első rendűek voltak.

*Fényes Lajos*nak telivér magyar „*Zsemlye*“ agara volt a legjobb agár, amit életemben valaha láttam. Ezen szuka agár után származtak „*Czigány*“, „*Lepke*“, „*Jum-Jum*“ „*Mikádó*“, „*Jum-Jum II.*“, melyek szintén a legelső rendü verseny-agarak közzé számíthatók. A *Zsemlye* nevü agár szívósságára felhozhatom azt, hogy a szabolicsmegyei gyönyörű billikomot 1882. év november 20-án 7 éves korában hozta el, még pedig úgy, hogy a jó nyulakon minden versenytársát egyszerűen nixen hagyta. Ily szívósságu agarat, mely 7 éves korában is versenyképes, hiába keresünk mainapság. Ez agárral még 9 éves korában is szólóztattuk a legerősebb sziki nyulat a mezőkovácsi-i gyepen. Puskázni, vagy kertezni

sohasem láttuk s mindig oly tüzzel hajtott, akár csak egy jóvérü, fiatal, másfél éves agár.

Magamnak is ezen faj agárból vannak agaraim s mondhatom, hogy ezen fajból igen sok ritka sebességü és szívós agarat neveltem.

Ugyan e fajból való volt *Nadányi Pál* „Trillája“, nagyon kár, hogy ezen agár igen rövid életü volt, s ivadékok sem maradtak utánna.

Első rendü agarászaink közé tartoznak még *Szabadhegyi Géza*, *Beöthy Pál*, *Magyari Kósáék*, a *Halászsok*, *Jármyak*, *Nadányiak*, *Tardyak*, *Návay Géza*, kinek „Mafla“ nevü agara szerzett sok dicsőséget.

Itt kell felemlitenem azon fehér hollók neveit is, kik szórványosan bár, vagy a kitünően szerkesztett „Vadász és Versenylap“-ban vagy önálló füzetben szenteltek sikerült czikkeket az *agarászatnak*. Így: „*Néhány szó az agarak futásáról.*“ Irta: *Recsky András*. 1851. — „*Agarászat*“ báró *Podmaniczky Frigyes*től. (Megjelent a „Vadász és Versenylap“ 1857-ik évfolya-

mában s a „Magyarországi Vadászatok“-
ban). „Egy agarász itélete.“ Ifj Gulácsy
Imrétől. (Megjelent a „Vadász és Verseny-
lap“ 1859-ik évfolyamában).

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

BILLIKOMOS AGARAK.

Annak nyomai, miként terjedt el az agarászat Európában, feljegyezve seholsem találhatók.

Bizonyos annyi, hogy minden nagyobb terjedelmű sikkal bíró országban, minők Orosz-, Lengyel-, Magyarország, az oláh-moldva fejedelemség, Németország északi és Franciaország déli része, Belgium és Nagy-Británia, az agarászat már évszázadok óta gyakorolt időtöltés, melyet határozottabb körvonalak között csak azóta látunk, mióta agarász-egyletek keletkezésével, a lovasvadászat e neme *verseny* tárgya lett.

E részben, mint a sport köréhez tartozó minden téren, első helyen Angliát látjuk, hol *agár-versenyek*, vagy *dijagarászatok* már I. Károly idejében, 1630. körül tartattak, s két század alatt oly mérvet

öltöttek, hogy a negyvenes és ötvenes években, midőn hazánkban, az agarászat fénykorát élte, Angliában évenként 600-nál több díjban mintegy 28.000 guinea volt kitűzve, melyért több ezer agár versenyzett.

Hazánkban a magánagarászatok már évszázadokon át folytak; de csak a XIX-ik század harmadik évtizedében felébredt társulati és egyleti szellem léptette életbe az ugynevezett „*billikom-agarászatok*“ at, melyeken tudniillik a legjobb agár *ezüst billikommal* vagy egyéb tiszteletdíjjal lett kitüntetve.

Ez új lendületet adott magának az agarászat sportjának s ez által a tespedő társaséletnek is, amennyiben a „*billikom-agarászatok*“-ra készülve, már előbb tétetek verseny-kísérletek, s erre minden alkalom fel lőn használva annyira, hogy alig volt egy-egy névnap, határjárás, uriszék stb., melyet agarászat ne követett volna, s ilyenkor nem egy követ- vagy tisztviselő-választás, vagy utasító gyűlés terve lőn megvitatva s alkalom nyílt a pártok embereinek összejövetelre, egyesülésre, kibékülésre, összeforrásra; szóval az agarászat

és agárverseny nem egyszer volt fontos tényezője a nemzeti élet nyilvános mozzanatainak is.

A *billikom-agarászatok* meghonosításában elévülhetlen érdemei vannak az 1848. előtt fennállott *pestmegyei* és *jászkócséri* agarász-egyleteknek (az elsőnek 19 pontból álló szabályai piczi könyvbe kötve meg is jelentek), nemkülönben a szintén néhai nevet fölvelt *arad—békési* társulatnak, a *szolnokmegyei* lovar- és gazdasági-egyletnek s a *csáki* vadásztársaságnak. — S mily hiresek lőnek a *Fegyverneken*, *Derzsen*, *Kocséron*, *Török-Szent-Miklóson*, *Csákon* s a *medgyesi puszton* lezajlott dijagarászatok!

S ilyenkor nemesak az dőlt el, melyik a legjobb agár, hanem elbiráltatott, ki a legjobb lovas, kié a legkitartóbb ló?

Tömérdek vita közt kapta aztán meg a legtöbbször, a nap hőse, a verseny-győztes agara, a pompás *ezüst billikomot*, melybe a verseny napját, helyét s a győztes agár nevét, néha egy-egy ügyes emlékverssel vagy jelmondattal bele is vésették.

(Egy ily jelmondatos ezüst billikomnak egyszer furcsa históriája is esett. A

szenvedélyes agarász apáról néhány remek ezüst serleg maradt az örökösökre, kik egy ily serleget — megfélekezve a belevéselt jelmondatról — elajándékoztak valami nagy nap emlékére valami nagyszáju, világboldogító hazafinak. Ünnepi szertartással történik meg az átadás; de mily nagy lett a konsternáció, mikor valamelyik szemfüles bámuló teleszájjal, fennhangon olvassa le az ezüst serleg oldallapjáról a rövid, de esattanós ajánló szavakat: „*Emléül a legjobb kanagárnak!*”

És most adjuk át a szót a statisztikának. Bemutatjuk a legutóbbi 5 év *ezüst billikomot és II-ik díjat* nyert agarainak s boldog tulajdonosaiknak névsorát, évszám szerint és egyletek sorrendjében:

1895.

Jász-Nagy-Kun-Szolnokmegyei agarász-egylet:

I-ső díj *Gencsy Samu* „*Csal a lány*“ agara.
II-ik díj *Magyary Béla* „*Remény*“ „

Csanádmegyei agarász-egylet:

Kölyök agár-verveny:

I-ső díj *Szilágyi Sándor* „*Fecske*“ agara.

Elegy agár-verseny :

I-ső díj *Návay Géza* „*Mocskos*“ agara.

II-ik díj br. *Gerliczy Ferencz* „*Madár*“ agara.

Országos agár-verseny :

I-ső díj *Harkányi Andor* „*Mákszem*“ agara.

II-ik díj *Ferenczy Béla* „*Czicza*“ „

Szabolcsmegyei agarász-egylet :

I-ső díj *Gencsy Samu* „*Csal a lány*“ agara.

Szatmármegyei agarász-egylet :

I-ső díj *Ferenczy Béla* „*Czicza*“ agara.

Torontálmegyei agarász-egylet :

I-ső díj *Návay Géza* „*Mocskos*“ agara

II-ik díj *Návay Géza* „*Pajlás*“ „

1896.

Torontálmegyei agarász-egylet :

Kölyök agár-verseny :

I-ső díj br. *Gerliczy Ferencz* „*Csipke*“ agara.

Elegy agár-verseny :

I-ső díj báró *Baich* „*Tigris*“ agara.

Szabolcsmegyei agarász-egylet :

I-ső díj báró *Vécsey Alfonz* „*Swip*“ agara.

II-ik díj *Kállay Emil* „*Kisasszony*“ „

Csanádmegyei agarász-egylet :

I-ső díj *Blaschkovics Aladár* „*Cziffra*“ agara.

Jász-Nagy-Kun-Szolnokmegyei agarász-egylet:

I-ső díj Magyar *Kósa* Béla „*Remény*“ agara.

II-ik díj br. *Harkányi* Andor „*Holló*“ „

Országos agarász-verseny:

I-ső díj báró *Vécsey* Alfonz „*Swip*“ agara.

II-ik díj br. *Harkányi* Andor „*Holló*“ „

III-ik díj Magyar *Kósa* Béla „*Remény*“-e.

Gömörmegyei agarász-verseny:

I-ső díj gr. *Almássy* Arthur „*Kedves*“ agara.

II-ik díj *Repeczky* Andor „*Kis leány*“ „

Csanádmegyei agár-verseny:

I-ső díj *Blaschkovics* Aladár „*Moré*“ agara.

II-ik díj br. *Podmaniczky* Endre „*Miért*“-je.

1897.

Jász-Nagy-Kun-Szolnokmegyei agarász-egylet:

I-ső díj *Borbély* Géza „*Dongó*“ agara.

II-ik díj *Halász* Zsiga „*Mima*“ „

Torontálmegyei agarász-egylet:

I-ső díj *Návay* Géza „*Szoknya*“ agara.

Országos agár-verseny:

I-ső díj Magyar *Kósa* Béla „*Sóhaj*“ agara

II-ik díj *Fényes* Lajos „*Kisasszony*“ „

III-ik díj *Fényes* Lajos „*Jum-Jum*“ „

Zemplémmegyei agarász-verseny:

I-ső díj báró *Vécsey* Alfonz „*Swip*“ agara.

Gömörmegyei agarász-egylet:

I-ső díj *Szakáll* I. „*Szellő*“ agara.

II-ik díj *Fay* „*Viliám*“ „

Csanádmegyei agarász-egylet:

I. díj br. *Podmaniczky* E. „*Micsoda*“ agara.

II-ik díj *Szilágyi* Sándor „*Villám*“ „

Gömörmegyei agarász-verseny:

I-ső díj *Repeczky* Andor „*Urfi*“ agara.

1898.

Országos agár-verseny:

I-ső díj *Ferenczy* Béla „*Bicskás*“ agara

II-ik díj *Csanády* Jenő „*Jum-Jum*“ „

III-ik díj gr. *Nemes* János „*Holló*“ „

Biharmegyei agarász-egylet:

I-ső díj *Csanády* Jenő „*Jum-Jum*“ agara.

II-ik díj *Nadányi* Gyula „*Lepke*“ „

Csanádmegyei agarász-egylet:

I-ső díj *Náray* Géza „*Mafla*“ agara.

1899.

Csanádmegyei agarász-egylet:

Kölyök agár-verseny:

I-ső díj *Blaschkovics* Aladár „*Róka*“ agara.

II-ik díj *Szilágyi* Sándor „*Fecske*“ „

Elegy agár-verseny:

I-ső díj *Návay Géza* „*Mafla*“ agara.

Torontálmegyei agarász-egylet:

Kölyök agár-verseny:

I-ső díj br. *Gerliczy Ferencz* „*Sára*“ agara.

Elegy agár-verseny:

I-ső díj *Návay Géza* „*Fecske*“ agara.

Országos agarász-verseny:

I. díj *Pilászanovits József* „*Makra*“ agara.

II-ik díj gróf *Nemes János* „*Kigyó*“ „

III-ik díj *Csanády Jenő* „*Fecske*“ „

Biharmegyei agarász-egylet:

I-ső díj *Csanády Jenő* „*Jum-Jum*“ agara.

II-ik díj *Szabadhegyi Géza* „*Lepke*“ „

Szabolcsmegyei agarász-egylet:

I-ső díj *Gencsy Albert* „*Trylbi*“ agara.

Jász-Nagy-Kun-Szolnokmegyei agarász-egylet:

I. díj br. *Vécsey Alfonz* „*Macaroni*“ agara.

II-ik díj *Gaefl Andor* „*Virgoncz*“ „

1900.

Szabolcsvármegyei agarász-egylet:

I-ső díj gróf *Vay Ádám* „*Lárma*“ agara.

II-ik díj *Szunyogh Márton* „*Sürgöny*“ „

Bácsbodroghvármegyei agarász-egylet:

I-ső díj *Fernbach József* „*Csipke*“ agara.

II-ik díj *Vojnich Simon* „*Comtesse*“ „

Országos agarász-egylet:

I. díj báró *Vécsey* Alfonz „*Szarkapál*“ agara.

II. díj báró *Vécsey* Alfonz „*Kukoriczapá*“-ja

Biharmegyei agarász-egylet:

I-ső díj *Nadányi* Miklós „*Tigris*“ agara.

II-ik díj *Csanády* Jenő „*Kisasszony*“ „

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

ZÁRSZÓ.

Szerény művem befejezésekor önkéntelenül tör elém a kérdés, hogy sikerült-e kitűzött célomat általa elérnem? . .

Ennek az elbírálását kénytelen vagyok olvasóim jóakarására bizni, kérvén különösen agarász barátaimat, hogy ítéletük kimondása előtt két körülményt ne feledjenek javamra enyhítő körülményül betudni.

Ne feledjék, hogy saját beismerésem szerint is irodalmi tollforgató nem vagyok s ezenfelül töretlen ösvényen kellett haladnom forrásmunkák teljes hiányában.

E két körülmény mentse ki munkám fogyatékoságát.

De ne feledjük a jó öreg *Langvius* (Nadányi Imre) szavait sem. Ez agarász szaktekintély szerint ugyanis: „Az agarászkat egy oly titkos valami, melyről általa-

nosságban *élet* felállítani nem lehet, mert a hány nyul ugrik, annyiszor változik annak költőisége és érdeke; s ha ugyanazon nyulak más agarak előtt futnának, ismét megváltoznék minden.”

Munkám a száraz statisztikai adatok felsorolásában is többé-kevésbé *hézagos* maradt, különösen az *egyleti élet* s a *jelenkor* *hirnevesebb agarászainak* s *legkiválóbb agaraiknak* ismertetése körül. De itt is idegen okokra kell magyar emberhez illő összintességgel hárítanom a felelősséget. Az általam e czélból megkeresett agarászegyletek — tisztelet a kivételeknek! — a legtöbb esetben vagy teljesen válasz nélkül hagyták tudakozó levelemet vagy üres mentegető sorokban tértek ki a lényeges válaszadás elől, minek magyarázata, hogy a vadász embereknek s így köztük az agarászoknak sem kenyerük a — *betű*.

Ennyi őszinte vallomás után kirukkolok a legutolsóval is.

Irodalmi siker reménye egy percze se dagasztotta keblemet. Ennek elmaradása tehát fájdalmat kevésbé sem okoz. De annál égetőbben fájna, ha e munkám

után a nem vérbeli agarászok ferde fogalmakat alkotnának lóra termett harezias nemzetünknek ez ősi szenvedélye felől, azt gondolván, hogy az *agarászat* voltaképen csak a nyulnak üldözését jelenti agarakkal, melyeknek feladatuk: a nyulat futási gyorsaság és kitartás által legyőzni, elfogni s a pecsenyével beszámolni; mert *csupán e szempontból* tekintve a vadászat e nemét, nagyon korlátolt czélú sportnak tartanám magam is; de ezzel ellenkezőleg meggyőződése, hogy a nyul elfogása nem czél, csak *eszköz* arra, hogy az agarászatokon a futást kísérő lovak erejének és gyorsaságának kipróbálására, továbbá a test, erő és egészség edzésére, s végül az egybesereglőknek társalgásra, eszmecserére, izlésnemesítésre alkalom nyiljék. Ily szempontból fogva fel e sportot: az agarászat hasznait úgy lótenyésztési, mint társadalmi tekintetekből belátni még az is kénytelen, kit iránta szenvedély nem tesz elfogulttá. Ezért vált hazánkban az agarászat a középosztályok legkedvencezbb nemzeti sportjává.

És még egyet ne feledjenek azok,

kik nemcsak nem kedvelői, de ellenségei is e nemes szenvedélynek. S e történeti igazság az, hogy valahányszor étellel és vérrel kellett helyt állani a drága hazáért, mindig az első sorokban küzdöttek azok, kik őseiktől örökölt nemes hajlammal fentartották és koronkint virágzóvá tették az agarászat hatalmas kedvtelését.

Viruljon tehát sokáig az agarászat s éljenek a derék agarászok!

OSZK

Országos Széchenyi Könyvtár

TARTALOM.

	Lap
Előszó	5
Az agár	8
Az agár eredete	13
Az agarak válfajai	17
Agarászat az araboknál és perzsáknál	25
Az agarászat fénykora hazánkban .	36
A kölyök	87
Az agár idomítása	101
Az agarak idomítása versenyre . .	104
Az agarak karaktere	115
Az agarászok főkellékei	124
Agarász-egyletek és versenyek . .	135
A „Bács-Bodrogh-Vármegyei Aga- rász-Egylet“	142
Legkiválóbb agarászaink és agaraik	156
Billikomós agarak	163
Zárszó	173

Nyomatott
Reich Jakab könyvnyomdájában
Nagy-Szalontán.

